

REDACȚIA

Arad, Deal Ferenec-utca nr. 20.

ABONAMENTUL

Pentru Austro-Ungaria:
 pe un an . . . . . 20 cor.
 pe 1/2 an 10
 pe 1/4 an 5
 pe 1 lună 2
 Nr-ri de Duminică pe an
 4 coroane.

Pentru România și străinătate
 pe an 40 franci.

Manuscrisuri nu se înapoiază.

ADMINISTRAȚIA

Arad, Deal Ferenec-utca nr. 20.

INSERTIUNILE:

de un șir garmond: prima
 dată 14 bani; a doua oară
 12 bani; a treia oară 8 b.
 de fiecare publicățiune.

Atât abonamentele, cât și
 insertiunile sunt a se plăti
 înainte în Arad.

Telefon pentru oraș și comitat 60

Bortorii nefranconie nu se primesc

TRIBUNA POPORULUI

Anul VI.

Număr de Duminică

Nr. 52

Cum stăm?!...

La anul Domnului 1874 Congresul nostru național bisericesc din Sibiu a ales de mitropolit al Românilor ortodocși din Regatul Ungariei pe Episcopul Caransebeșului Ioan Popasu.

Guvernul Lónyay nu l'a recomandat Măiestății Sale pentru întărire. Toată treaba s'a petrecut, dacă nu ne înșelăm, în interval de două săptămâni.

Am înțeles atunci, că decetatul episcop Ioan Popasu avea un păcat mare înaintea guvernului maghiar: întemeiasse anume ca protopop gimnaziul din Brașov. Și un om cu inimă atât de mare românească, care să știe în suflete și pe alții pentru creațiuni mari culturale, din punct de vedere maghiar, nu poate fi pus în fruntea mitropoliei, căci ca mitropolit poate face și mai mult decât a făcut ca protopop.

Lumea românească a zis atunci: eată tirania șovinismului maghiar, care face pe față politică din așezămintele noastre bisericești.

Dar acest terorism nu ne-a înfrânt ci am ales, cu majorități de voturi, de-a rîndul în scaunele arhiericești pe cel chemați și după ce i-am ales, au încetat partidele și toți ne-am grupat în jurul alesului ca o falangă și guvernele aveau respect față de această falangă și confirmară de-a rîndul pe toți, până și pe adoratul națiunii, neînfrântul luptător pentru drepturile bisericești și neamului românesc, Nicolae Popea.

Așa erau mai înainte guvernele și corporațiile electore bisericești. Bărbătește, cu vizirul deschis, stăteau față în față.

S'a schimbat însă lumea. Tactica guvernului de astăzi este: minciunile convenționale; ear în corporațiile noastre bisericești a intrat francmasonismul ateist și ireligios.

Nouă luni de zile guvernul Széll, care cu un cinism nemai pomenit își luase masca dreptului, legii și a dreptății, ținu cu minciuni convenționale biserica ortodoxă română. El fără seamăn cinismul cu care și-a bătut joc de canoane, de Statutul organic, de ordinea morală în biserică, de credința bisericești în dreptatea Coroanei; prin terorizarea deputaților sinodali care sunt în funcțiune, prin interpelații comandate ca și ale lui Eszterházy și Komjathy; prin campanie ziaristică ca și cea din „Budapesti Napló” și „Budapesti Hirlap”; prin înșiruirea oculte ale sbirilor administratori în și afară de țară; prin punerea votului bisericesc ortodoxe censurei primatului romanc-catholic și alui Csáky Albin; prin intrigele logelor francmasonie ateiste; prin agenții alianței israelite, prin măturii false față de cart alesului episcop nu i-s'a dat dreptul de a le vedea minciunoase, prin seducerea tuturor cu acte făurite pentru ocazia momentului decisiv în chestiunea alegerii de episcop din Arad.

Cu un cuvânt, guvernul Széll prin apucături a nimicit votul legiuit al bisericești ortodoxe române. Aceasta nu este politică de maghiarizare ci politică de demoralizare propagată de sus cu infernalul scop de a îndepărta Coroana de cel mai credincios popor al ei și a sparge biserica ortodoxă română.

Guvernele de mai înainte făceau politică de maghiarizare și în această utopie storceau toată bogăția materială și spirituală a țării. Paguba era pagubă, dar ne plăcea cum mergea spre desamăgire, că fără a noastră inimă și fără ale noastre brațe Ungurii sunt o păpușă în mâinile colosului politic ce-și face mendrele cu ei.

A doua Sodomă și Gomoră vrea să facă guvernul Széll din Sionul românesc. Aceasta explică stăruința pentru urcarea în scaunul episcopesc al Aradului a oamenilor sistemului corupțiunii care să ne sărăcească și să ne învrăjbească, încât doi cu doi să nu mai rămână împreună. Pe fiul perzărît vor să ni-l dea să ne stăpânească biserica, — prin ajutorul logelor francmasonie și a alianței israelite.

Și sistemul acesta de demoralizare îl estinde și asupra copiilor, ca să sugrume în ei tot simțul românesc și creștinesc înainte de a veni la conștiința drepturilor românești și a credinței creștine.

Acest șovinist guvern știe că politicește nu ne poate nimici, haid dară să se nimicească moralicește: ne oprește de a mai învăța pe copiii noștri religia în limba română, și zice, că cine umblă în școală ungurească trebuie toate studiile să le învețe ungurește, în urmare și preoții noștri să propună catechismul ungurește sub controla directorilor catolici, calvini, jidovi ori de ce lege ei vor fi, altfel n'au dreptul să catechizeze în școlile noastre. Copii ori învață religia ungurește ori rămân păgâni fără creștere religioasă, ca niște sâlbatici.

Astea nu sunt spaima povestirilor, ci ministrul Wlassics a început-o cu gimnaziul din Ciaba și Timișoara. unde nu lasă pe catichetiștii noștri în școală de stat numai dacă propun ungurește religia.

Și știți voi Români că ce însemnează toate acestea?

Un vlădică, care să introducă în școli propunerea religiei în limba maghiară sub controlul directorilor streini. Și după ce s'a făcut aceasta în școală, să vină guvernul cu altă ordinațiune în care scris să fie mai înainte ca preotul care capătă congrua nu-i slobod să facă numai slujbă ungurească în biserică, că nu poate fi preot cine nu face slujbă ungurească în biserică.

Asta-i programa guvernului Széll cu candidarea lui A. Hamsea de episcop din Arad.

Nu apropiere și înțelegere între Români și Maghiari vrea guvernul Széll, precum bărbăți adeverați politici maghiari și români voiau, ca pe baza acestei armonii să se desvoalte binele comun în țară și să se întărească adevăratul sentiment patriotic;

ci nimicirea Românilor în sinul lor prin demoralizare, spargerea bisericești și ștergerea simțului creștinesc în noi, ca pe ruinele noastre să se zidească Babilonul modern.

Aplaudați acum Românilor politici din Brașov, Sibiu și Lugoj cari priviați cu mâinile în sin cum ne sugrumau aici în Arad pe noi și autonomia bisericești noastre? Ori vi-e rușine? Pardon! Ziarului metropolitan din Sibiu și bătrânei „Gazeta” din Brașov nu-i e rușine, ci ele pun pe noi vina, că de ce anume nu am ales pe candidatul guvernului, pe rétăcitul A. Hamsea.

Înțelegem că Blajului, pe care-l reprezintă „Gazeta Transilvaniei” i-ar conveni să avem pe un Hamsea de episcop; pe părintele Metropolitan Mețianu de mult l-am înțeles, că până și cu prețul autonomiei bisericești ar vrea să vadă pe fiul seu cel iubit în scaunul episcopesc din Arad.

Dar' nu ne convine nouă să ne vindem biserica pe un cap de mitră.

Am ales de episcop pe acela în care am avut garanță, că o va păstori în spiritul apostolesc. Părintele Metropolitan Mețianu va avea să răspundă pentru-că a deschis guvernului, logei francmasonie și alianței israelite, poarta troiană prin care a intrat în sanctuarul bisericești noastre să o pângărească.

Dar' nu suntem noi croiți din stofă ca să sărutăm mâna care s'a atins de sanctuarul nostru. Acolo vom fi toți în șir grămadă unde ne chiamă datorica, la noul act de alegere, ca să ne mântuim biserica. Pentru-că acum nu mai este vorba de o simplă alegere de episcop, ci de mântuirea bisericești de cel Rău.

„Să stăm bine, să stăm cu frică, sfânta jertfă cu psee să o aducem”, ca să nu ajungem „la riul Babilonului”...
Aradanul.

Transacțiunea între Austria și Ungaria, după cum se scrie, s'a încheiat Mercuri seara. Cei doi prim-ministri, Széll și Körber, după o sfătuire ce a ținut toată ziua și după-ce amândoi au fost sfătuiți și de M. Sa, au găsit, în cele din urmă, calea pentru-ca monarhia să fie scoase din starea de nesiguranță de până acum. Ei s'au înțeles asupra chipului cum are să se facă și pe viitorii 10 ani, legătura între Austria și Ungaria.

Cine perde ori cine câștigă Austria ori Ungaria, la încheierea transacțiunii, nu se poate ști. În curind însă proiectul de transacție va trebui să vină în discuția parlamentelor. Atunci vom ști care prim-ministru s'a ținut mai bine.

Afacerea patriarhului Brancovică nu s'a sfârșit încă nici acum, ci după-cum scriu ziarele ungurești, comisia congresului sârbesc a invitat pe patriarh ca în 14 zile să pună la loc banii cari lipsesc din fonduri și pe cari

i-a cheltuit dînsul. Suma aceasta se ridică la 400.000 coroane. În același timp comisia congresuală a îndrumat pe episcopul Mitrofan Sevică ca dacă patriarhul nu va pune banii la loc, să ia măsură pentru darea în judecată a patriarhului.

Puterea tovarășilor.

În ziua de Sfântul Nicolae treceam dela Oradea-Mare spre Cluj. Drumul de fer duce tot pe valea Crișului-repede, o vale a cărei frumusețe e vestită în lumea întreagă. Și totuși nicăiri nu veți întâlni Români mai săraci. Satele-ș risipite printre dealuri, casele sărăcicioase, că pe la noi, prin părțile Podgoriei Aradului, și cotețele sunt mai încăpătoare. Ear pe lângă case — vântul, că incolo stau desgrădite, și dacă se găsește ici coala vre-un „bogătan” care să aibă vre-o vacă, o ține cu el în tindă și-n vreme de iarnă se afumă împreună, căci horn pentru fum nu se pomenește p'acolo. Cel puțin la țărani nu, ci famul iese pe unde găsește crepătură...

O săracie, vai și amar!

Și era un frig simțitor ear zăpada până în genunchi. Pretutindeni însă, pe unde ne-am oprit, bieții săteni lucrau: încărcau lemne pentru a fi trimise cu drumul de fer, ori le așezau în grămezi de stăngin... Cel mai mulți dintre săteni n'aveau pe ei decât șuba; pe cap unii purtau pă țiri de paie și'n picioare opineci ca vai de ele... Striga suferința de pe fața lor.

În vre-o două locuri am dat în vorbă cu ei, căci trenul întârzia mult în toate părțile.

„Bine, dar nu sunteți voi Români”, i-am întrebat.

„Ba suntem, domnule”, — mi-au răspuns.

„Dar atunci cum lucrați azi? Nu știți că azi e sârbătoare, — S-tul Nicolae?”...

Se uitară atunci unii la alții. Vedeam că unii nu știau nici atâta, ear alții și dacă vor fi știut, au venit la lucru.

„D'apoi că și în sârbătoare trebuie să mâncăm, domnule”, — zise unul mai amărit.

„Suntem săraci”, — adăose altul.

„Și cât vă plătește Jidovul pe zi”, întrebați... Cățisem adică pe o tablă mare că lemnele sunt ale unor Jidovi.

„D'apoi cum ne putem tocmi... Dacă putem lucra mai mult, ne vine câte douăzeci de creștări”...

Imi venea să plâng de durere: pentru douăzeci de creștări pe zi lucrează bistul Român ear Ovrei pe urma acest-și munci își face stare... Și dacă ar fi cine să-i lumineze și să-i ajute pe Români, vre-un preot mai de seamă, de pildă, — Români ar putea să pe Ovrei să le plătească cel puțin un floren pe zi. Căci Ovrei trebuie să trimită lemnele și dacă Români numai o săptămână ar putea să se țină și nu ar intra la lucru pentru mai puțin, Ovrei ar da și atâtea, pentru-că n'ar găsi alți muncitori prin acele părți.

Dacă ar aduna de cu vară ceva, și cât de puțin dacă ar pune fie-care d'oparte la un loc, doi, trei ani de-arândul, până să aibă o sumă oare-care de bani, să-și cumpere porumb, și să nu fie siliți ca și porumbul din care își fac mălaiul să-l cumpere dela Ovrei, nefericiții aceia ar putea să scape din ghiarele Ovreiilor...

Așa însă sunt robi și dacă Ovreii li-ar da numai zece creștari pe zi, s'ar duce și pen-
nu atâta, că și altfel ce fac cât e iarna
de lungă? stau ghemuiți în vre-un colț al
colibei lor!

Stăpânirea, care are pe acolo moșii
ținse, nu s'a îngrijit să facă vre-o școală,
unde să-și învețe a ciopli lemn o.i peatră
să fi întemeiat fabricii, unde să aflu
de lucru.

Ear ei, de capul lor, n'au atâta pri-
cepere să se întovărășească și să lupte
ca cei puțin munca să le fie plătită ome-
nește.

O mulțime de Români vor fi ajutați
și chiar scăpați de miserie, dacă fruntașii
români, *indeosebi însă preoții*, vor ști să
facă *tovărășie pentru apărarea muncii*
țeranului român.

Dar să mergem mai departe.

Am căutat să aflu cine ține pădurile
de p'acolo. Cele mai multe sunt în mâ-
nile Jidanilor. Doi trei Jidani mai cu bani
le-au luat în arândă. Și se îmbogățesc
toți din câștigul mare. S'au îmbogățit și
Jidani cari s'au apucat de lucru cu *bani*
luați împrumut. Băncile jidovești ajută
adică pe Jidovii săraci când vorba-i ca
aceștia să se apuce de vre-o afacere, —
„geșeft”, cum zic ei. Dar și aceea este
adevărat, că nici nu se prea întâmplă apoi
ca un Jidov să înșele banca dela care a
primit ajutor când a fost în strimtoare.
Durere, despre Români nu totdeauna putem
să zicem același lucru.

Și în cele mai multe ținuturi locuite
de Români, pădurile marilor bogătași un-
guri ori ale țerii sunt date în arândă Ji-
dovilor și tot ei le cumpără și la licitație...
Se întovărășesc mai mulți, dacă unul sin-
gur n'are atâția bani.

Unde se pomenește însă lucrul acesta
între Români?

Și bine să luăm aminte: o parte în-
semnată a poporului român lucrează în
păduri, trăiește din pădure, fie tăind lemne,
fie ținând în arândă pășunța.

Câtă bogăție nu s'ar împărți între
Români, dacă ei s'ar întovărăși pentru a
nu lăsa ca străinii să se vire printre ei și
să munca lor grea străinilor s'ajungă ușor
la câștig mare!...

Eată, de pildă, pe valea Crișului-re-
pede numai două trei păduri dacă ar fi în
mâinile Românilor, toată sărăcimea d'acolo
ar fi mântuită de neagra miserie. Pentru
munca lor ar fi plătiți omește; hrana
— porumbul și sarea — ce o cumpără
acum tot dela Ovreii la cari lucrează, ar
avea-o mai bună și cu preț mai scăzut;
li-s'ar da lemne să-și facă locuința vred-

nică de om, ear nu să stea cu vitele la un
loc; li-s'ar da lemne pentru foc, ear nu
ca acum, când pentru câte-va surcele se
robesc Jidanului cel fără de milă.

Preoții de pe amvon predică dragostea
lui Dumnezeu și toate lucrurile sfinte. În-
vățătorii își dau șilintă să-și lumineze pe
cei mici.

Cucerneii părinți și frații învățători!
Ne închinăm stăruinții și muncii voastre
grele. Apostolia Voastră nu trebuie să se
mărginească însă aci. Dimpotrivă: este și
pentru biserică și pentru școală lucrul de
căpetenie ca **țeranii români**, în ținutu-
rile sărace, mai ales printre păduri, să fie
desrobiți economiceste!

Ear desrobirea aceasta se poate ange
numai prin *tovărășii!*

Tovărășii pentru apărarea muncii țe-
ranului român sărac, *tovărășii* pentru a
pune mâna pe *ievoarele de câștig*, *tovărășii*
pentru a nu lăsa ca prețul rodurilor pă-
mântului de Români muncit, s'ajungă bat-
jocura liftelor străine.

Așa să facem, că altfel per cu zile
cei mai vînjoși Români!

Russu Șirianu.

Către cetitori.

Cu jertfe mari de bani, cu muncă
fără preget, eată, sunt șase ani, de când
ducem luptă națională și indeosebi stăm
în foc d'atâta vreme întru apărarea bi-
sericei strămoșești.

Am jertfit bani mulți mai ales pen-
tru-ca să putem da abonenților foaia și
pe așteptare, cum se zice și cum din atâtea
părți ni-s'a cerut.

Așteptarea are însă și ea margini.
Sunt abonenți cari ne țin cu vorba și de
dout ant de zile. Ii rugăm întâiu pe aceștia,
să facă bine să ne trimită cât datoreasc
ori cel puțin o parte din datorie. Și-i
vestim, că dacă nici până în săptămâna
după anul nou nu vor plăti, cu părere
de rău, dar nu le mai putem trimite foaia.

Vestim, în același timp, că abonenți-
lor cuotidiani rămași în restanță, le vom
trimite chec de încasare postală. Ii
rugăm cu stăruință să plătească, mai ales
că celor cari datorează mult, li-am îm-
părțit suma în două ori în trei, ca să le
ușurăm astfel plățirea.

Rugăm apoi pe toți să bine voiască
a-și reînnoi abonamentul pe anul 1903.

Cu stimă:

Redacția și administrația
„Tribunei Poporului”.

Informațiune.

Prin decisiul seu nr. 6927/1902
Veneratul Consistor gr.-or. român din
Arad a invalidat alegerea comitetu-
lui Reuniunii învățătorilor nostri din
părțile bănățene, efectuată în 12 Sep-
temvrie 1901. Ajungând astfel acea
Reuniune în situațiunea prevăzută în
Ș-ul 27 al Statutelor ei, Consistorul
m'a numit comisar consistorial la
aceea Reuniune și m'a invitat, ca în
timp apropiat să convoc numita Reu-
niune la o adunare generală extraor-
dinară cu singurul obiect de a alege
un nou comitet central pe un period
de trei ani.

Aflu, că din incidentul acesta dl
învățător Ioan Furdianu din Leucu-
gești a lansat un circulariu către în-
vățătorimea interesată propunându-
i ca la restaurarea de sub întrebare să
mă sleagă pe mine președinte al
Reuniunii.

Cunosc greutatea cea mare a
chemării învățătoresc, iubesc din tot
sufletul învățătorimea noastră confe-
sională și cu drag muncesc între mar-
ginile posibilității pentru interesele
ei, cari sunt în același timp și inte-
resele culturii noastre naționale și a
luminării poporului nostru. În cazul
de față însă cu regret trebuie să de-
clar din capul locului, că mi-ar fi
absolut imposibil să primesc even-
tual mea alegere de președinte al
Reuniunii. Și fac această declarațiune
numai decât acum, îndată-ce mi-a
venit la cunoștință propaganda ce
se face pentru mine, ca astfel să fe-
reresc iubita noastră învățătorime de
agitațiunii fără scop în giurul perso-
nei mele.

Nu indiferența față de Reuniu-
nea bănățeană mi-a produs această
hotărre, ci alte puternice motive.
Înainte de toate în situațiunea actuală
a diecesei iml este cea mai înaltă
datorință să feresc Consistorul chiar
și de umbra bănuelii de parțialitate.
Sunt apoi convins, că nu este în
interesul Reuniunii bănățene, cu se-
diul în Timișoara, ca președintele ei
să aibă locuința în Arad. În urmă
ocupațiunile mele oficioase nici nu-mi
lasă suficient răgaz de a lucra cu in-
sistența cuvenită pentru interesele
Reuniunii, ear' a primi numai o pre-
sidenție de paradă, nu mă iartă firea.
Rog aşadar' pe stimații membri ai
Reuniunii de sub întrebare, ca în con-

jecturile lor referitoare la restaura-
rea comitetului să omită numele meu.
Arad, 19 Decembrie v. 1902.

Vasilie Goldiş.

ULTIME ȘTIRI.

Viena, 1 Ianuarie. Conte Lams-
dorff, ministru de externe al Rusiei,
a fost primit azi în audiență de con-
cediu de M. Sa. Mane se va întoarce
la Petersburg. Se asigură că el s'a
înțeles deplin cu Goluchowsky în pri-
vința susținerii păcii în Balcani.

Budapesta, 2 Ianuarie. Ziua de
eri a fost pentru partide un prilej de
a-și felicita șefii ear aceștia au făcut
declarațiunii politice.

Membrii partidului guvernul s'au
presintat întâiu la președintele clubu-
lui, la baronul Podmaniczky, unde de-
putatul Pinkovich a ținut vorbirea de
anul nou, arătând cele ce partidul a
săvârșit în anul trecut. Președintele
a mulțumit pentru felicitările ce i-s'au
adresat.

La orele 11 deputații s'au dus
apoi la palatul ministrului president,
unde vorbirea a ținut-o Hodóssy Imre,
felicitaând pe primul ministru indeo-
sebi pentru-că a reușit să încheie în-
țelegere cu Austria. Szell, în răspunsul
său, a zis: „Viu din războiu; dintr'o
luptă însă în care n'a fost învins și
învingător, ci unde ambii sfetnici ai
Coroanei am căutat s'am și ajuns să
ne înțelegem asupra chipului cum cele
două state să fie legate și în viitor,
fiind ambii convinși că numai prin le-
gătura aceasta se poate chezași pu-
terea monarhiei și fericirea popoa-
relor”. Despre cele întâmplate la
Viena între el și guvernul austriac
va da seamă în Dietă. Asigură însă
și acum pe deputați că a știut să
apere interesele țerii și nici unul din-
tre aceste interese n'a fost neglijat.

Deputații s'au dus apoi la pala-
tul Dietei, unde în sala presidențială
i-a primit contele Apponyi, președin-
tele Dietei Cuvântul de felicitare l'a
rostit aici deputatul Rohonyi Gyula.

În răspunsul său contele Apponyi
a accentuat că în calitate de presi-
dent și în viitor va avea în fața sa
singur numai ținta de a ridica nivelul
parlamentarismului.

Partidul kossuthist s'a presintat
de-asemeni la Kossuth Ferencz, unde
Krasznay Ferencz a ținut o vorbire
asigurând de șef despre devotamentul
tuturor deputaților.

Istoria Scoalelor Centrale Ro- mâne gr.-or. din Brașov.

Scrisă din incidentul jubileului de 50
ani al gimnasiului, de Andreiu Bărsan,
profesor. — Brașov 1902, pp. 606+79.

Aniversarea semi-centenară a Inte-
meerii liceului român din Brașov, fiind un
moment însemnat pentru cultura română,
moment de mândrie pentru Români din
Brașov, moment de pietate pentru trecut
și de înălțare pentru viitor, cu cale s'a gă-
sit, să fie comemorat printr'o monografie
asupra istoricului școalelor noastre din
Brașov.

Redactarea monografiei s'a încredințat
cunoscutului distins scriitor, dl profesor
Andreiu Bărsan.

Incepând cu o fugitivă excursiune în
îndepărtatele vremuri de grea robie, a nea-
mului nostru, autorul găsește începutul de
școală română în Brașov în școala de cate-
chismenți de pe lângă biserică Sf. Nicolae
din Scheiu, înființată la începutul veacu-
lui XV.

Conduce apoi înainte firul istoric, ex-
punând pe rând condițiunile și împrejurările
înființării școalelor elementare, organizării
și și întocmirilor lor, până la plămă-
direa gimnasiului, al cărui istoric e pe de-
plin exhaustiat.

Sunt înălțătoare episoadele, luptele cu
greutăți la ridicarea măreței școale pe care
„din secul propriu” an înălțat-o inimoișit bra-
șovenii de prin anul 50*

E o epopee întregă aceea șilintă pen-
tru aprinderea unui focar pe seama cultu-
rei naționale, o epopee, în care vedem de-
filând tot atâtea figuri ce astăzi par le-
gendare.

Protopopul Ioan Popasu, la ori-ce
vreme și pretutindenea îndeamnă, ajută,
lucrează și nu se descuragează. Un tip al
luptătorului este el, al luptătorului care nu
cunoaște piedecă în drumul spre ideal:
Școală!

Gheorghe Bariș, excelentul învățător
și organizator de școale, pătruns de idea
lul ridicării intelectuale și morale a popo-
rului românesc apare în senina lumină a
vechii școale din Blaj..

Gavril Munteanu, iscusitul dascăl și
prim director al tinerului gimnasiu, a cărui
inimă și înaltă învățătură și pricepere au
fost tot atâtea petri fundamentale ale gim-
nasiului și nivelului aceluia, e devota-
mentul intrupat pentru cauza în al cărei
serviciu s'a pus.

Dar Marele Șaguna, arhiepiscopul provi-
dențial, putea oare să lipsească din acest
cor? Cine ajută cu darul băneștii, cine măn-
gâie pe cei osteniți, cine încuragează și ono-

rezază pe cei harnici? Marele Arhiepiscop
este acolo.

Ca o coroană a întregii trebi șco-
lare din Ardeal — scrie marele Arhiepiscop
— punem gimnasiul din Brașov, de legea
noastră ortodoxă... Astfel ajută Dumnezeu,
unde este cuget bun și unde puterile se
știu întrebuița cu scumpătate și înțelep-
ciune”.

Cugetul bun al înființării gimnasiului
îmbărbătat pe oameni nostri luminați de
acum jumătate de veac și mai bine, — și
a ajutat Dumnezeu căci prinos de jertfă s'a
adus cu îmbelșugare pentru mărețul așe-
zământ..

Bogații erau pe-atunci Români brașo-
veni, cea mai mare parte fiind neguțători,
dar jertfele băneștii pe cari le au adus, totuși
întrec ori-ce comparație. Dumitru Ofo-
șoiu, măcelar de es. dăruiește pe seama
școalelor nouă muntele Radu Slovelu sau
Prișcu; Ioan Iuga, N. T. Ciurcu, B. Pop și
alții se întreceau cu contribuții, rente și fa-
cerea de împrumuturi, pentru asigurarea
săzării profesorilor și pentru urnirea lucrul
pomposet zidiri, de câte-ori se ispră-
veau banii colectați.

La zidire, satele vecine dau lemne,
cărâu piatră, cărămidă, — un fel de clacă
pentru ridicarea „Ierusalimului românesc”.

Nu mi permite cadrul acestui foileton
să insist asupra mai multor momente din
istoria școalelor noastre din Brașov, cred

însă a fi ridicat câteva cari vor provoca în-
teresele, dorința de a citi cartea dlui Bărsan.
Cu atât mai puțin cred că este de
trebuie să schițez cuprinsul cărții, căci
obiectul ei, cât și numele autorului sunt
destulă garanție de importanța ce are.

Voi să ridic însă de încheiere, o che-
stiune:

Ni se dă în cartea dlui Bărsan lista
completă a abiturienților dela liceul din Bra-
șov, dela 1866—1900. Din datele ce am aflat
în acea listă, am constatat că numărul abitu-
rienților din acel șir de ani este de 421. Dintre
aceștia 146 s'au așezat în România; au
rămas deci în patrie 275 abiturienți.

Această emigrare, ori-cât va fi adus
și folos neamului românesc, dar pierdere a
fost, pierdere de elemente luminate, pentru
românismul de dincoace de Munți.

În anul din urmă pare a scădea această
emigrare; și ar fi chiar de dorit, ca să
ajungă infimă, dacă nu chiar să dispară.
Căci importare de elemente luminate nu se
cere acolo unde ele se produc din belșug
acum. Nici acolo unde ele se produc din
belșug acum. Nici acolo unde catierile sunt
ușoare nu este locul acelorla al căror nea-
sortit a fost să ducă o luptă aprigă pentru
existența sa națională, ci acolo se cer
să și ia locul, unde e greul, unde e luptă
unde se cere completarea și întărirea
rurilor

S. Secula.

*) Quantum mutatum ab illis!

Momente istorice.

Am dat în numărul trecut începutul vorbirii ce a rostit primul ministru român, dl. D. Sturdza, în ședința la 30 Noembrie v. a. Camerii.

Dăm aci și pentru cititorii noștri Duminecă urmarea și cea mai înmănată parte a frumoasei vorbiri:

Această manifestare a fost cea mai frumoasă răsplătă pentru munca săvârșită de bărbatul cel mari al națiunii noastre, care se pregătise, dela 1821 începând triumful Regelui Carol dela Ruscuk, Poradim, Grivița și Plevna, până dinaintea Nicopolului, unde, spre semn de bucurie, se iluminase orașul și dealurile ce-l împrejoară. Această manifestare e o măreață ovațiune ce se putea aduce memoriei vitejilor cari au murit pe câmpiile de bătălie unde s'a hotărât liberarea unui popor. (Aplause).

Rară întâmplare în istoria lumii ca după douăzeci și cinci de ani, Capitanul victorios să-și revadă câmpul de bătălie unde a cules lauri neperitori pentru sine și ostașii săi. Lucă mai rară întâmplare ca, vizitând acest câmp de bătălie, întreg poporul care a fost liberat, cu Suveranul său, înconjurat de ostași vrednici în cap, să iasă înaintea aceluiași Capitan, aclamându-l cu urări și cu vântări de cea mai vie recunoștință! (Aplause prelungite).

Cu părere de rău am văzut că ceea ce Bulgarii au înțeles cu o vioiciune care la toți cei prezenți dintre noi a stors lacrimi de bucurie, nu a fost înțeles de noi toți fărăosebire. Amintesc despre aceasta ca să nu se mai întâmple altă dată o asemenea neînțelegere a unei situațiuni atât de însemnate și de lămuritoare, a unei manifestări ale căreia răsunet durează dincolo de Dunăre până în momentele acestea, reînprospătându-se prin telegramele Principelui Bulgariei, ale guvernului său și ale cetățenilor din diferite orașe. (Aplause prelungite).

La Plevna s'a dat o luptă gigantică, o luptă din acelea cari, în istoria omenirii, s'au înscrisă la loc însemnat; o luptă care iasă, între lupte, ca un vîrf de munte înalt, cum spunea dl. Panu, un vîrf de munte de pe care întinzi vederea spre depărtări nemăsurate. (Aplause).

În acea luptă gigantică, am avut noi o parte nu numai onorabilă, dar tot atât de onorabilă ca aceea a poporului mare împărțit al Rusiei. (Aplause).

Am intrat astfel, din acea zi de 28 Noembrie, în lumea cea mare, în rostul lumii, unde nu mai putem fi ignoranți și unde poziția noastră e făcută, pozițiunea de Stat independent, nu cu vorba ci pozițiune de Stat cu adevărat independent, de Stat care are un rost în viața popoarelor de stat, care are și el cuvânt în sfatul popoarelor europene. (Aplause).

E bine ca aceste vorbe să le întărească prin documente, ca ele să nu apară numai ca flori retorice. Nu că nu cunoașteți aceste acte; dar e nimerit să ni-le înprospătăm

cu toți memoriile noastre, pentru-ca să nu ne obișnuim a nesocoti și a micșora faptele de cari ele vorbesc, ci din contra, acestea să rămăie întipărite în gândul și simțirile noastre transmitemându-le însemnătatea din generație în generație; căci acele fapte ale cărora dovezi am să le citez, au decise de soarta și de viitorul patriei noastre spre bine, spre întărire (Aplause prelungite).

Voiu clasifica aceste documente în trei categorii.

Impresurarea Plevnei, de când a intrat ostile române în luptă, a durat trei luni și jumătate dela mijlocul lui August până la sfârșitul lui Noembrie.

Voiu cei întâiul rând de documente. Rare ori s'a întâmplat ca Capitanul comandant al unei mari oștiri, precum a fost aceea pe care o comanda M. S. Regele, în scurtul timp de trei luni și jumătate a unei aceleiași acțiuni ostășești, să capete nu una din distincțiunile militare cele mai mari pe care le poate obține un ostaș, dar trei distincțiuni, una după alta, pentru vitejia extra-ordinară a oștilor pe cari El le comanda și pentru vitejia extra-ordinară dovoletată de El în conducerea armatei de sub comanda Sa. (Aplause vi).

Regele Carol a căpătat, pe câmpul de bătălie, dinaintea Plevnei, Ordinul Sf. Gheorghe, Ordinul Sf. Andrei cu spade, Ordinul Pour le Mérite cu spade, cele două d'întăiu fondate una de Petru cel Mare și de Ecaterina cea mare, cel din urmă de Frederic cel mare. Aceste Ordine nu s'au conferit Regelui în mod simplu, dela mână la mână, ci cu rescripte, unde se expun faptele.

Într-un act este dela Împăratul Alexandru II al Rusiei; poartă data de 5 Septembrie, în urma luării redutei Grivița numărul 1, la 30 August. El glăsuște astfel:

„Trupele românești, intrunite cu acele ale armatei Mele și puse sub comandamentul A. V. S., au dat, în zilele de 30 și 31 August, o dovadă de o vitejie eroică, luptând sub focul ucigător al inimicului. Dorind a consacra această confraternitate de arme, am conferit A. V. Ordinul Sf. Gheorghe clasa a treia, ale căruia însemne Vi-le am transmis“.

La 1 Decembrie, tot Împăratul Alexandru II dă Regelui cea mai mare decorațiune militară a Rusiei: Sf. Andrei cu spade, și i o trimite cu scrisoarea următoare:

„După o rezistență de 5 luni, sfârșirile combinate ale trupelor aliate au fost încoronate cu un deplin succes. Armata lui Osman Pașa a depus armele și Plevna a picat. Dorind a consacra aducerea aminte a acestui strălucit succes și a părții ce A. V. a luat personal la dînsul, îmi este plăcut a-i conferi, cu această ocaziune Ordinul Meu al Sf. Andrei cu spade. Vă rog să primiți însemnele acestui ordin ca o dovadă de afecțiunea mea sinceră“.

În 6 Decembrie Regele a primit, dela Împăratul Wilhelm I. al Germaniei, o telegramă în următoarea cuprindere:

„Am urmărit cu cel mai mare interes operațiunile și bravura trupelor Tale. Nu pot să-ți rostesc într'un mod în destul de

cordial bucuria Mea, când privesc aceste fapte, și ca manifestare a simțimentelor Mele, îmi permit a-ți conferi ordinul militar Pour le Mérite. Știu la ce înălțime stă acest ordin în armata Mea, și această decorațiune va avea pentru Tine, fără îndoială, o valoare. Câte pericole, câte ostenele, câte ovațiuni ai împărțit cu trupele Tale, până ce ai ajuns în fine să scribi și, în un frum s triumf, căder-a Plevnei. Dumnezeu să-ți ajute și de aci înainte!“ (Aplause prelungite).

Acestea nu sunt frase de retorică, sunt fapte cari și azi, când sunt istorisite în toată simplitatea lor, trebuie să încălzească inima oricărui om de omenie. (Aplause).

În al doilea rând voiu cei trei depeși ale M. Sale Regelui Carol și o depeșă a Împăratului Alexandru II., preschimbate între amândoi Suverani, în ziua chiar a luării Plevnei, la 28 Noembrie 1877. Ele au fost prezimbate în mijlocul luptelor decisive ale acestor zile, și prin urmare, nu pot fi decât expresiunea celui mai curat adevăr.

Depeșa întâie este a Regelui, dela 9 și 45 min. dimineața, și glăsuște astfel: „Reduta nr. 2 a Griviței a fost părăsită. Ea este ocupată de trupele noastre, cari merg spre Bukova, ce se zice și ea părăsită de Turci. Se aude babuital puternic al tunurilor“.

A doua depeșă a fost trimisă la 11 ore:

„Bătălia de cealaltă parte de Vid a stat loculul. Văd cele trei linii în mod distinct de tot, Turcii fiind prinși între două focuri. Mi-se aduc, în acest moment cel dintăiu prizonieri“.

Spre seară, Regele telegrafesează:

„Feliciti pe Maiestatea Voastră pentru marele succes de astăzi. Trupele Mele au ocupat Osanezul; după ce au luat cu asalt două redute, a treia s'a predat: 7000 prizonieri și 6 tunuri defilează în acest moment dinaintea Mea. Plec spre Plevna, unde voiu petrece noaptea“.

La ora 10 seara, Împăratul răspunde Regelui:

„Vă mulțumesc din inimă pentru felicitări. Resultatul e complet și mă bucur de partea strălucită ce armata Voastră a luat. Voiu fi la Plevna mâne la amiază“.

După ce s'a luat Plevna, s'a dizolvat corpul de armată care impresurase această cetate, improvisată de acel viteaz ostaș, de Osman Pașa. În ziua în care Împăratul a conferit Regelui ordinul Sfântului Andrei cu spade, în 5 Decembrie 1877. Marele Duce Nicolae a dizolvat corpul de impresurare printr'un ordin de zi care zice următoarele:

„Hotărînd dizolvarea corpului de impresurare a Plevnei, cred de datorie a rosti grațitudinea mea sinceră Șefului meu, A. S. S. Principelui Carol al României, Care dela 17 August, a comandat trupele aliate, care a format întâiu armata de Răsărit și mai în urmă armata de impresurare. Grație unei activități excepționale. Alțea Sa a știut să stabilească legătura cea mai com-

pletă între trupele rusești și românești grupându-le într'un tot omogen și îndreptând eforturile Sale, conform prescripțiunilor mele, spre țelul final, care a încoronat opera comună într'un mod atât de strălucit.

„Mulțumesc sincer și din inimă ajutorului Șefului acestui corp, adjutantului general Todleben, pentru neobșita sa activitate cu care a condus măsurile destinate pentru asigurarea succesului. Prin știință, hotărîre și energie el a organizat impresurarea astfel încât întreaga armată inimică a fost silită să depue armele, și aceasta crușând trupele și împedcând perderi inutile.

„Mulțumesc deasemenea sincer Șefului de stat-major al corpului locotenentului general Principe Imeritinski, pentru ordinea esemplară și în esactitudinea adusă în transmisiunea și punerea în esecutare a ordinelor și a planurilor Șefului Corpului de impresurare și ajutorului său.

Rostesc recunoștința mea sinceră comandantului trupelor românești din Corpul de impresurare, generalului Cernat, care a știut să facă să pătrundă spiritul militar în trupe, luând parte pentru întâiași dată în luptă, și să le întărească în ostenelele victii ostășești, în condițiunile cele mai grele, și care și a îndeplinit datorie încredințată întregă și până în capet“.

În acest ordin de zi, Marele Duce Nicolae citează 4 comandanți ai trupelor ruso-române, și pune în capul tuturor pe Regele, Comandantul suprem al trupelor aliate. Urmează apoi generalul Todleben, renumit dela asedul Sevastopolului, Principele Imeritinski și generalul Cernat. (Aplause prelungite).

Marele Duce Nicolae a trimis, în aceeași zi, Regelui Carol o scrisoare în care zicea:

„Operațiunile armatei ruso-române în contra Plevnei au fost încoronate de un deplin și strălucit succes. Astăzi trupele de sub comanda A. V. au să primescă alte destinațiuni. Mi am împlinit o datorie mulțumindu-le în un ordin de zi special, pe care-l transmit A. V.

„Resultatele strălucite cari au fost obținute la Plevna sunt datorite, în mare parte cooperățiunii bravei armate românești, precum și impulsiei ce trupele aliate primeau dela comandantii lor imediați, a căruia activitate, vitejie și devotament la datorile lui ostășești ele le admirau și imitau.

„Îmi fac o plăcere cu totul deosebită de a exprima A. V. aceste simțimente, precum și satisfacțiunea simțit de a vedea confraternitatea de arme dintre cele două popoare.

„Sunt fericit de a fi putut aprecia înau mi, cu această ocaziune, calitățile emnente cari disting pe A. V. și brava armată românească, și voiu păstra, despre dînsule, totdeauna o amintire profundă, neștearsă“.

Cred, dl-or, că mai multe cuvinte nu sunt de nevoie, pentru-că aceste acte simple prin expresiunea lor, date de pe însuși câmp-

Poesii populare

de

M. Eminescu.

(Urmare).

95.

Măndrele m'or cumpătat
De nu-s negru pe vscet,
Măndrele m'or cumpănit
De nu-s negru și pălit,
Dar și eu le-oi cumpăta
Toată noaptea or legăna.
Când altele-ori mă la joc
Vor pune cupa la foc,
Când altele-or secera
Ele or plânge or legăna.

96.

Il cunoști pe flăierat;
Brava crășior!
Că-i veinicul fermecat
Brava crășior!
Dar cine l-a fermecat?
Septe fete dintr'un sat
Și-o femeie cu bărbat.
Dar' cu ce l-au fermecat,
Mintile de i-au luat?
Cu surcele dela lemne,
Cu ochii dela proptele,
Cu sulicnă din grădină,
Cu apă dela fântână,
Cu frunză de liliac
Ca să nu mai aibă leac,
Bravo crășior!

97.

Cui li pare rău pe mine
Bate-l Doamne până mâne,
Cui li pare rău de noi
li dă Doamne șese boi
Doi să-i mănăce Domnii
Doi să-i mănăce lupii
Cu doi să-și care morții.
Si-i dă Doamne cinci ficiori
Frumușei și bălșiori,
Când vor vrea să se însoare
Cununa pe toți să-i doboare.
Bată-l bată soarta rea
Dacă rău nu i-a părea.

98.

Leleo cu scurteica verde,
Leleo ș'oi să mor
Cin' te vede șeu se perde,
Leleo ș'oi să mor.
Leleo nu te legăna
Căci rochița nu i a ta
Nici polcuța, nici rochița
Numai ochii și gurita.
Leleo roșă la obraz,
Floriceică din prilaz,
De-ai umbra din scară n scară
Tot nu scapi până deseară,
De ai umbra din dos la dos
Tot nu scapi n'pasă jos.

99.

Mămuța m'a măritat
După fete de împărat,
Dar' nici luna n'am plinit
Și n'apoi că am venit.
Mămuța când m'a văzut

La pământ jos am căzut.
Atunci mama m'a luat
Și în casă m'a băgat
M'a luat m'a pieptenat
Măndră camășe mi-a dat.
Eu hîrlețul mi-am luat
Și n' grădină am intrat
Multe straturi mi am săpat
Măndre flori mi'am sămănat
Și tare le-am blăstămat:
Crește și flori și înfloriți!
Că mie nu mi trebuși,
Creșteți flori cât gardurile
Să vă bată vânturile
Ca pe mine gândurile.

(Va urma).

A lua lumea-n cap.

— Tălcuiala vorbeli. —

Una dintre cele mai îndrăznețe metafore ale limbii noastre. Tabloul e urias, ideea lui are aparențele absurdității și tocmai de aceea e de-o energie isbitoare.

Chiar nu mai putem să ne lămurim înaintea ochilor tabloul, căci prea ni-se pare abstract.

Azi e abstract, într'adevăr; odată însă a fost așa de concret! Tabloul nu e produs al fantasiei, ci al realității. El e martorul unui vechiu obicei românesc, e esența unei tragedii sfâșietoare din trecutul istoric al nostru. Azi ni-se pare poetic prin energia lui, într'adevăr: poetic însă îl face istoricul său.

Străniul și toți pripășiții au căutat tot-

de una să desmoștenească pe bătrânul moșier; li sileau să și vîndă pămîntul, li călcau rezorale îngustându-și sfoara de moșie întrau pe sub piele în tot chipul. Când era o ceartă pentru rezorale, jurământul — după vechile prăvili ale țării — era singura și ultima dovadă. Străniul zicea, că rezorul e pe icl, Românul ba pe icl: eu străniul, ci Românul trebuia să jure pentru dovedirea rezorului. El păgubit și tot el năpăstuit, tot el „hoțul de pagubaș“. Jurământul se făcea cu ceremonialul acesta: Țăranul lua o brazdă din rezorul pe care-l arăta ca adevărat; și cu brazda pe cap, urmat de martori, cu alte brazde pe cap, mergea pe rezor cât era moșia de lungă. În Muntenia — cum arată hrisovul lui Vodă Alexandru Mircea, pentru moșia Chiseleului a mănăstirii fondată de Radu-Vodă, și alt hrisov a lui Radu la anul 7048 relativ la moșia Priscovul a episcopiei de Buzău — țăranii umpleau o traistă cu pămînt din moșia lor și jurau cu traista pe cap. Acest lucru să nămea „a-și lua pămîntu n' cap“. Jurământul era cam astfel: „jur și mărturisesc pe trupul și sufletul meu, pe dragostea nevastă și fericirea copiilor mei, că așa stă rezorul cel adevărat — să nu mi putrezească trupul în pămînt și să n'am parte de odihnă după moarte, dacă nu mărturisesc eu adevărul și dacă pămîntul ce-l port în cap nu este pămînt din pămîntul meu și bucătică din moșia mea“. Sforicica de pămînt era pentru țăran „lumea“ toată, căci altceva nu avea. Și când ajungea la pricină cu boerul, el știa că perie și această din urmă avere, și în desădăjduirea lui, „și lua lumea n' cap“ și jura.

pul de bătălie în zilele de luptă crâncenă, sunt o dovadă nu numai de conducerea ageră și vitejească a Regelui, dar de virtutea armatei române. (Aplause prelungite).

Dacă astăzi după douăzeci și cinci de ani, am putut sörba, la începutul secolului al douăzecilea, aniversarea zilei de 28 Nov. a lui Plevnei, dacă am putut o sörba în niște și în pace, cu fruntea sus, în aprobarea națiunii întregi, care știe astăzi ce semnifică a fi independentă, în aprobarea poporului balgar și în spăușele lunei întregi, oare mic lucru este? Oare se cuvine ca asemenea zi să o micșorăm, în loc ca, sărbătorind-o, să lăudăm și să preamărim numele celui Prea înalt? (Aplause).

Înmormântarea „Concordiei“.

Sibiu, 29 Decembrie.

Era la tot cazul un pas înainte spre consolidarea noastră națională idea dată la 1895, ca să se înființeze o mare societate comercială, menită a scoate poporul de sub exploatarea străinilor, a ne educa un cerc de comersanți români, a exploata forțele noastre proprii pentru noi înșine.

Erăm și suntem noi *consumenții principali* în această țară: Pentru-ce nu am putea fi tot noi administratorii articolelor de consum? Pentru-ce ar trebui să învațăm noi pe alții cu munca noastră — și pentru-ce ar trebui să recedem adică dela o clasă productivă și inteligentă în favorul altora?...

Și s'a înființat cu multă însuflețire și mari speranțe „Concordia, societate pe acți în Sibiu“ cu un capital de 200.000 Coroane — și cu „Albina“ la spate.

Acțiunile au fost degrab' subscrise și plătite, întreprinderea activată, veselie mare și speranțele și mai mari.

Datu-ni-s'a însă deja în primii ani de gestiune să vedem nepricepere, măsurile cele mai greșite luate din partea directivei apoi câteva urite casuri de fraudă — și pe urma tuturor acestora *mari deficite*. Văzută-am o întreprindere românească, condusă de domni cu nasul prin nori, cari ocupase locuri pe scannetele moș ale direcțiunii, dar idee n'aveau de trebi neguțătorești; văzută-am apropiatul și rușinosul sfârșit. Și niciari medicul destoinic, care — umplând cu vrednicie acel moale scaun de director — s'ar fi simțit dator a da ajutor scribunilor!

Vechea poveste... La posturi și onoruri, imbulzeală și căpătuială de agreeți —

și decumva li merge bine întreprinderii, atunci *merite neperitoare* și nasuri ridicate, iar de unde-nu, atunci unul câte unul își întorc spatelile... Ce poate face membrul din direcțiune? Doar' nu e numai singur?! Doar' nu el este de vină?! Doar' nu putea el singur să avertizeze pe cei de vină; — nu putea el să se strice cu tovarășii?! Cum ar mai avea intrare în tovarășii, dacă s'ar strica?

Ast-fel se înțeleg la noi aproape pretutindeni lucrurile: *Onoruri și salarie, eventual marce de prezență*, asta sunt capul lucrului... *Datorințe, destoinicie și responsabilitatea-calea vales*.

Olicăria face azi talentele, nu natura. Olicăria umple azi toate aperturile, strivind pe tot neagreatul cu ușa. Olicăria face din mameluci nervili *directori* ici și *directori* acolo. Olicăria face din oamenii lui Miron și „spiiții“ lui Meșian *asesori*... *Destoinicia și responsabilitatea, de ce treabă sunt?!*

Ar trebui să fie de mare treabă lucrurile aceste, căci — când ai ocupat locul în direcțiunea „Concordiei“ de pildă, — ai luat asupra-ți să nu pierzi crunta agoniseală a acționarului, — apoi ai luat asupra-ți, să nu zădărnicești și să nu lași a fi zădărnicită o întreprindere națională de atâta importanță — și în fine asupra-ți ai luat, să nu nimicești și să nu lași a fi nimicită încrederea poporului în propriile forțe și nici în frunțașii săi.

Că aceasta încredere pentru todeuna pierdută este și că de această mare pierdere nici nu factor angajat nu se poate spăla ca Pilat pe mâni, atâta e cert.

Față de acționar — te degajezi cu ciniul usitat: *Să nu fi subscris acți!* Față de fraudantu, carele dator erai să priveghezi, ca să nu se întâmple fraude, te scuzi destul de reu, dar în fine te scuzi, că *n'ai putut prevedea și n'ai putut preveni!* Însă față de perpetuarea fraudelor și greșelilor acelora, prin cari deodată cu averea acționarilor s'a ruinat o mare întreprindere românească și s'a îngropat pentru todeuna motorul tuturor întreprinderilor — încrederea, în timp-ce tu însuși le-ai perpetuat pe fotoliul moale de director, *nu există nici un fel de scuză*. Căci zice și Scriptura: *Dacă n'ai fost destoinic, slugă vicleană și leneșe, — sa fi dat banul meu neguțătorului destoinic — și viind eu aș fi luat al meu cu dobândă!* Iar cea-ce zice scriptura, cu tot dreptul poate zice în cazul

acesta acționarul: *Dacă n'ai fost destoinic, să fi făcut loc celui destoinic. Și de n'ai găsit atare, să fi pus talentul meu la casa de păstrare — și viind aș fi luat al meu cu dobândă...*

Un talent și-am dat, ca să neguțetorești cu el, dar nu te-am autorizat ca să mă bagi dator cu doi talanți!

Și durere de toate aceste s'au întâmplat pe la „Concordia“ noastră... S'au angajat conducători ca Domenic Rașiu, care poate fi cel mai bun contabil de pe lume, dar idee n'are de o neguțătorie practică, care — luând lucrul dela coadă — ni-a băgat datori cu sume formidabile, înmagazinând mărfuri *eu gross*, ca și o mare casă neguțătoarească din Amsterdam sau Hamburg, mărfuri pe cari apoi tot *eu gross* le-au lăpădat pe la câți calici toți... S'au angajat apoi drept conducători niște voiageri buni de gură, dar răi de treabă, români și sași, cu plăți domnesti, cari să scoată carul din giold, *fiindcă umblase haimana ca aplicați în neguțătorie preste multe țeri și mări*, un calificativ impunător pentru direcțiune (!); — dar cari de neguțătoria reală aveau atâta idee, câtă are mocanul de șofran — iar de „Concordia“ li dădea, precăt li doare de nicovală pe țigan.

Intre atari împrejurări sfârșitul „Concordiei“ mai era numai o întrebare de vreme.

Sâmbătă în 12 Decembrie, i-am făcut apoi progrebănia acestei instituțiuni românești, — o înmormântare tristă, duioasă și rușinoasă. Erezii-acționari, cari vedeau acum limpede, că din sutele și miile lor se vor alege cu câte o pipă de tabac, făcură bieții toate sforțările, ca să aște adeveratele cauze ale deasatrului; — se aște: Cine sunt *debitorii dubli* cu zece de mii de florini? Cine sunt delapidatorii, care cât a luat, și cum li s'a făcut posibilă aceasta? Cum a ajuns întreprinderea la o datorie de aproape 400.000 Coroane — și cum la o regie adese de 5 ori mai mare decât venitul? Cum au crezut cei-ce au făcut aceasta datorie colosală, că biata de „Concordie“ va putea suporta sarcinile ei? Cu alte cuvinte: Cum a omorât mama pe fiu ca prin impunerea acestor sarcini?

S'au propus comisiune de controlă, s'a făcut și ast-fel de propuneri, dar ca o falangă tare sta direcțiunea cu docilul seu aparat: *Licuidăm — și nu mai întrebăm de nimic!* Li era ușor d-lor căci câte un Haupt-Mameluc ajunsese director pe acții fictive, imprumutate, — nu avea ce pierde

dar pentru cea sbârână, ca și când el a fi făcut lumea.

Boalele cari ciuntaseră firul vieții repositatelor societăți, fusese grele și complicate.

Intre aceștia primul și cel mai periculos era *Slăbănogirea din naștere!*

Aveau comptabili năsoși, de greu calibru și cu grăse salarie; — *nu aveam însă nici un om priceput în ale comerțului, dar nici baremi devotat și precaut.*

În neguțătorie, ca și în pedagogie, lucrarea roinică și sigură să începe dela un mic punct central, care apoi se estinde cercuri-cercuri cătră o periferie tot mai largă, conform succesorilor. Lucrul acesta elementar practicase însă în mod invers. Deja dela început și d'odată se risipi întreg capitalul, ba să făcură și datorii pe comande mari de mărfuri, cari se înmagazină, așteptându-și cumpărătorii problematici.

Apoi se începu rotirea pe cele sate după atari problematici cumpărători, cari „trebuia(?) se-i stragem dela streini“ — fără a întreba: Cine sunt și ce fel sunt?

Și — prea natural — năvăliră la „Concordia“ noastră toți acei calici negustorași căți nu mai aveau credit airea. Și primieau marfă berechet, marfă ieftină și pe credit de veci.

Comercianții străini își rideau în pumni, căci — liberi de clientelă rea, puteau acum risca și ei ceva pentru păstrarea clientelii lor celei cunoscute, sigure. Și când „Concordia“ vindea cu un ban mai ieftin petrolul, Misselbacher lăsa doi. Deosebirea era numai că noi vindeam *în cinste*, ear vechea casă comercială, cu care noi nevoiașii „concuram“ în comers ca asinul cu fiomela în cântec, vindea *pe bani*, păstrându-și totodată și clientela sa veche, solidă...

În chipul acesta noi, ce e drept, „desfaceam multă marfă“, doi bani ca'n palmă; — din contră făceam datorii, ca să putem da mărfuri pe chipilir.

Genială concepție neguțătoarească, nu-i așa?!

Pe de altă parte, punând tot pondul pe această genială concepție de *en gross* vindeam *en detail* marfă mai rea și mai scumpă decât alții. Și compromis-am astfel centrala din strada Măcelarilor, desconsiderat-au recunoscutul adăver neguțătoresc, că „cu cruceul se face florinul“, dărîmat-au punctul central de razim — și rățăcit-am apoi incon-

În veacul XVI, când a început ciocoismul să prindă aripi, toate relele căzuseră pe capul țeranului într'un lanț; robiiile Turcilor, războaiele necontenite, năvălirile Cazacilor, jafurile Tatarilor, birurile grele și multe, vrajba între pretendenții la tron, și mai presus de toate foametea nepomenită dela 1574 și 1585. Țeranii au ajuns să mănânce mămăligă din faină de seacă de copaci. Proprietarii mari au folosit privilegiul, parte au silit pe țeranii să-și vândă moșile împreună cu persoanele lor și bietul țeran ca să scape de lihneala foamei și de bătăile perceptorilor, s'a vândut rob; parte au căutat pricinii țeranilor, care „și-au luat lumea n cap“ să jure, dar văzându-se trăgănați și nedreptățiți, și-au lăsat moșile și au pribegit încotro au văzut cu ochii, au luat lumea n cap de desperare, ca să scape de „răutăți și de muncătorii“, cum zic toate hrisoavele de pe acel timp.

Obiceii lui răit pământului în cap a dispărut în urma prăvilor lui Vasile Lupu și Matei Basarab, care au stabilit oare cum proprietatea fonciară rurală. Mărturia obiceiului o avem însă și astăzi în zicătoare. Deci „a lua lumea n cap“ nu e o metaforă poetică după origine, ci numai după înțelesul ei de astăzi. N'a creat-o fantasia, ci realitatea. Astăzi țeranii noștri nu mai iau traistă de pământ în cap ca să jure — căci cei mai mulți n'au nici pământ cât să poată umplea o traistă — și stau mai rău decât țeranii din veacurile trecute; cei vechi țet iau lumea n cap având pământ, cei de azi fără pământ își iau lumea n cap!

George Coșbuc.

Țiganul la țîrg.

— Dialog. —

(Țiganul Răpa, cătră tovarășul seu român mergînd spre țîrg).

Acuma să mă vezi cumetre ce mai cal m'ol cumpăra
De s'a duce vestea n țeară și țîrgu n'treg se va mira,
Ști ce cal? — Nici alb, nici negru, nice sur, nice țărnat,
Făr' d'ahăia ca la tisturi — și cam galbin și bălțiat,
D'apoi când oi fi călare și oi zice odată hi!
Auleo cum va sări, —
Ba 'mi-a n'tinde-o fugă tete
Ș'uit'asa — va tot svirli. —

Românul: (simbind) Haida hai, cumetre hai.
Țiganul: Ce nu-i bine? Zici că-i rău
Ce judec în capul meu? —

Românul: Da zău rău, da încă rău. —

Țiganul: (dus pe gând) Zău c'o fi... Ce m'am gândit,

Par'că n'am mai fost pățit. —
Așa-i că dacă fuge tare lesne se va încălzi
Și de bea undeva apă cât zici hop, poate muri,

Zău că-i rău, — dar' las' pe mine
C'acum știu cum să-l brodesc,
Dacă îl ved că fuge tare
Uit'asa mi-l tot opresc.

D'auleo! atunci cumetre cum se va mai cătrâni,
Ba va sta n două picioare, ba s'a pune s'a svirli

De tot pe sus mă va săvi,
S'auleo! De n'oi cădea
Ce mândru mi-a mai șadea. —

Rom.: Haida hai cumetre hai --

Țiganul: Cel? Vreal să zici că ear' nu-i bine?

Veal să zici că m'a svirli? —
Las' pe mine las' cumetre
Că mi-l știu eu potcovi...
Dacă îl ved că cu de-adinsul
Are gânduri de — trântit,
Sal îndată, — ș'apoi nene
Cum și'l iau la răfuit...
Ba-l smuncesc, — ba-l prohodesc
Ca p'un cal împărătesc.

Rom.: (simbind) Eu pe cum te v'ei cumetre vreal să-ți iai un un cal vestit

Țig.: Zău vestit țucațias traista, cum nu s'a mai pomenit.

Rom.: Câți bani, ai, să ved firtate?!

Țiganul: Șapte zloți și jumătate.

Rom.: (rîzînd) Hahaha! cu șapte zloți
În șapte țîrguri poți să-l coți,
Ba să umbli n țeara toată
Nu-ți găsești țăr' o mățoagă.

Țiganul: (indignat) Ce-i cumetre?! ce-al glumit?!

Rom.: Așa un cal mai slab — spetit.

Țig.: Vreal să-ți bați de mine joc?

Rom.: Așa un cal bătrân și — șchiop.

Țig.: Auleo! Țucațias traista cum vreal să mă răfuești
Dapoi tu cumetre dragă ce gând ai să țîrguești?

Rom.: Eu să-mi țîrguesc o vacă
Să-mi dea lapte vara n'treagă.

Țig.: Ba tu-ți poți lua și un taur ba și boi
de patru ani
Că uit' — traista cum stă plină, zău de
nu's acolo bani! —

Rom.: Ba aicia nu's parale ci is plăcinte
învălite,
Ca să am așa pe cale — când o fi la fi-
mănaite —

Dă n trăistoiul tău ce ai?

Țig.: Da o coajă de mălain.
Ș'apoi și cumetre ce, —
Drumu-i lung, dar' lung cumplit,
Și io 'mpar'că s'ostent,
Ce zici zău! N'ar fi cu cale
De am mai sta la hodinit —
Țîrgul... și bine că-i mănă
Vreme este — ba rămăne
De putem chiar și dormi,
Ș'apoi colea n'cet cu treabă
Eară mai putem porni. —

știenți pe la periferie, ca ghiuleaua de tun, ce neajutorată rătăcește în jurul lunii în romanul lui Jules Verne.

Tot în chipul acesta, adevărat făcând înșine datorii și rătăcind pe la periferie, deschis-am filiale multe pentru-că „așa ni-se cerea din partea locului” și făcui am din nemoteni și alți calici *negustori(?)!* Toate aceste filiale și toți acești negustori de ocazie s'au dus pe copcă — cu banii bieților acționari împreună.

Pe urmă earăși din anumite *considerații* particulare adus-au la conducere oameni, cari ni-au furat și băgat-am în boită măiereni, cari hrăniau ulița întreagă cu cafeaua, zaharul, rumul și cognacul „Concordiei”.

Apoi, fiind vorba să atragem „consumenții” cu ochii nchiși deschis-am conturi nefermurate și ținut-am ani de-a rândul cu de-ale traiului pe toți paraziții Sibiului și după acești ani am *șters* apot *conturite* *debutoare* cu *rect* de *mi*.

Și înzadar se întreb-au acționarii cu ocaziunea tristei progredanți: Ai cui fusese banii, cari în modul acesta se aruncau în vânt? Căci întrebarea fără răspuns — de ce folos era?!?

Zicem dar repositați veșnica pomenire, ear' celor-ce atât de iute au pus-o pe scândura lată, le votăm mulțumită publică.

Intristații acționari.

Comitatul Caraș-Severin.

Temerești, 10 Decembrie 1902.

Mult Stimat Domnule Redactor!

Cunoscându-vă iubirea nemărginită, ce totdeauna ați arătat pentru înaintarea în cultură și morală a neamului nostru, — ne rugăm a da loc în preșuirea-vă — foaie următoarele noastre șire.

Cu finea anului acestuia, conform stat. org. se vor restaura de nou sineadele comitetelor și epitropiile noastre parohiale. Atragem deci atențiunea organelor noastre competente, ca la această restaurare să fie cu mare precauțiune, de oare-ce acum se pune baza de fericire ori nefericire a unei comuni bisericesti.

Drept exemplu vă aducem fosta restaurare de acum trei ani, din comuna T..... protopopiatul F....., la care nefiind nici preot nici învățător, cari să fi știut conduce o atare restaurare, în comitet

s'au ales dintre parochienii sinodului bărbai fără revnă către biserică și școală și fără să fie luat în considerare, cumcă de acel comitet e legată soarta comunei bisericesti.

Și ce a fost urmarea? Neavând primo loco învățător, au cerut dela organele competente să li-se trimită unul și li-s'a trimis o lăpădătură de pe vremea lui Noe, un individ care nici n'a fost învățător la națiunea noastră română, și Dumnezeu știe ce lăpădătură dela Sărbii, care, ce a fost și mai ducuro: nici a vorbi sau a scrie românește n'a știut. — Dară comitetul parochial cu nevrednicul preot în frunte când l-au văzut, după puține vorbe amestecate cu spiritul lui Ifig l-au primit bucuros să le fie de învățător un Sărb renegeat.

N'a trecut mult timp, și tot acelaș comitet parochial a devenit în pozițiunea de ași alege respective de a candida și recomanda sinodului parochial pe alt individ de capelan pe lângă neputinciosul preot, din comuna noastră. — Acum comuna noastră era să fie fericită având învățător și preot tiner. — Dar de loc a și început cearta în biserică și în comună în așa mod, încât învățătorul și preotul ca oameni noi în comună atăta s'au certat până și în casa comunală s'au luat la bătaie, unde antistia comunală abia ia despărțit. În urma aceasta biserică noastră a fost lipsită de banii, chiar altarul a fost profanat.

Așa bieții locuitori — au fost siliți a suferi mai bine de un an din partea celor doi conducători. Școala noastră a stat mai mult pustie, copii nostri n'au primit o învățătură — am fost siliți a plăti spese enorme pe la județul cercnal, pe la județul reg., pe la Comitat. Am făcut destule arătări pe la Consistor. Așa în anul trecut am fost mântuiți pre-cum de învățătorul numit așa și de capelanul numit. — Ei dar ce să vezi!

Tot am auzit, că răul merge deavala, adică rău după rău, așa am pățit-o și noi. Căci după-ce comuna s'a văzut scăpată de acei doi indivizi, Consistorul ni-a trimis earăși pe un individ cam tot de pânura a celuilalt, numai atăta că acesta e Român, dar n'are examenul de învățător, prin urmare copiii nostri earăși vor mai avea de suferit în loc de învățătură batjocuri și maltratări, ear noi ne vom alege cu cea, că vom plăti salariul, ca și când l'am arunca în apă.

Ne bucurasem mai în toamnă căci ne-a ve.it vestea că învățătorul nostru de acum va fi strămutat în alta comună a măsurat capacitații lui, — și că la noi va ținea școala alesul de acum capelan, care fiind mai mulți ani ca învățător în vecinătatea noastră ne mângăia speranța de un viitor mai bun, pentru școala și pruncii nostri.

Dară Venerabilul Consistor a aflat de bine a ni-l mai ținea pe capul nostru, cred că mai vre-un an, ca școala noastră să mai steie pustie — și copiii pe strade.

Eată ce pagubă pe comuna noastră, căci în trei ani, am plătit salariul învățătoresc numai înzadar, când era mai bine să fim rămas fără învățător decât cu așa nepricepuți.

Atât deocamdată.

Mai mulți membrii din sinodul parochial.

Dragostea și supunerea cânelui.

— Povestiri. —

Di Townsend, retor evangelic la Lucan, mai înainte de a îmbrățișa cariera religioasă, fusese inginer și servise ca atare pentru construcția căii ferate din Dundalk.

Avea atunci un câne inteligent care la început îl însoțise pretutindeni și-l urmase totdeauna, călătorind în acelaș compartiment în care se urca inginerul ca să-și îndeplinească slujba.

Apoi di Townsend, dintr'un motiv sau altul, preferi să călătorească singur, lua pe câne până la gară și aci îi impunea să se întoarcă și să-l aștepte acasă.

Odată cânele se folosi de un moment de distrațiune al stăpânului și pe furig, fără să dea bănuială de gândurile lui, sări într'un vagon și se viri sub o bancă.

Trenul plecă și cânele fu astfel transportat dela Dundalk până la Clones, care era la vre-o patruzeci de mile depărtare.

La Clones se găndi că a ajuns la scopul călătoriei și sări jos; dar, nevăzând pe stăpânul său și căutându-l în zadar în binrool șefului de gară, în acela al ingi-

nerului- în acela de vânzare a biletelor și în toate celelalte săli, străbătu calea ferată și se duse de se plantă de cealaltă parte în așteptarea unui tren de întoarcere.

La momentul oportun sări într'un vagon de marfă și se întoarse la Dundalk unde găsi în sfârșit pe stăpânul său.

* * *

Acum câni-va ani locuia lângă mine un vecin căruia mai mult decât pasiunea de vânatoare, îi plăcea să umble pe câmp cu un câne frumos care-l iubea cu sinceritate și pe care dînsul, în lipsă de familie, îl iubea ca pe sine însuși.

Vecinul meu care era impiecat la nu știu care administrație publică sau privată, se întorcea de obicei dela birou pe la patu și, ajungând în fața porții casei, scotea un șuerat prelungit cu care chema cânele; cânele răspundea cu un lătrat vesel care nu înceta până nu i-se deschidea poarta ca să poată ieși întru întâmpinarea stăpânului său.

Acel șuerat pentru câne însemna masa, plimbarea și tovarășia stăpânului său iubit.

Intr'o zi, pe la patru, cânele așese pe un balcon care dă în stradă și se culcase acolo ca să-și aștepte stăpânul, care peste puțin se ivi la colțul lătrând mereu cu oare-care desperare.

— Dă-te jos... îi strigă stăpâne-său făcându-și un semn cu mâna.

Cânele se întoarse înapoi, alergă la nșe care era tot închisă, apăru iar pe balcon, mai de astă dată, și la o nouă invitație ce-i făcu stăpânul său să se dea jos, făcu o săritură îndrăzneată și se aruncă în stradă.

Eram la fereastră: mi-se strânse inima la această scenă și asistați plângând la agonia dureroasă a cânelui credincios și la durerea sfîșietoare a omului care perduse, în clipa aceea, pe prietenul său cel mai scump.

Ioan Măndru.

ASCHII.

Toate hotărârile importante trebuie să le iai singur, din izvorul cel adânc al propriei tale individualități. Numai când se rupe din influența împrejurimii este coaptă fapta vieții.

Corabia strătaie marea cu putere și lasă în drumul său branda valurilor mișcate. Valurile ajung luntrea cea mică, o saltă și o răstoarnă. T. Maioreescu.

Dela sate.

Crocna, Decembrie.

Ca la noi la nimenea!

Vreau să vă scriu, Domnule Redactor, despre treburi de ale școlii noastre, căci stăm în tare rea doagă, cu învățătorul, Sebastian Tonța.

Și vă feriem aceste rinduri, în credință, că doară se vor lua în seamă, se vor ceti și de mai marii bisericii noastre, de proasta împrejurare, în care ne găsim.

Învățătorul nostru Sebastian Tonța, după-ce a apucat să fie primit în comună noastră, unde s'a refugiat din fața camenilor din comuna unde fusese mai înainte, de învrăjbise lumea, își are cele de trebuință în comuna noastră, unde cu silita și cu ajutorul organelor civile vrea să ni-se facă stăpân, — căci nu e om de bine, de încredere și de ispravă. Dovadă de aceasta este, că n'are pe nimeni în sat, care să țină

Rom.: Ba că bine zici cumetre, să ne punem puțin jos.

Fig.: Să ne punem! Să ne punem! Zău, că vreau prea bucuros, Cât am vint!? Ce cale lungă!? Ba — chiar poate să ne-ajungă.

(Să așezează amândoi la dormit pe iarbă, — Țigana! Însă după puțin timp să școală și ascultă că oare doarme românul).

A!.. că doarme tacit că-l bine Răpo, acuma-l de tine...

Auleo!! Vai doamne sfinte
Ce mai miros de plăcinte,
Haid! te trage nectinel
Să le miros puținel...
Auleo! Pupale-ar tetea
Cum miroasă de frumos,
Ea să ved nu vrea să iasă
Să mai meargă și pe jos?...
... (desface traista) ...
Auleo! Da multe-s Doamne!...
Una... două... cinc! — ba zece
Și cu hestea-s... unsprezece,
Pfiu!! Dă de-aș mânca vre-o tri
Oare cum mi-ar tigni?..
... (le mânăncă) ...

Șu că s bune de minune
acă una — s'o mai scoți,
'apoi ș'a trea 'i cu soț..
... (ear'o lghite:)

Oare să... mai mânzi vre-o două —!
Dar' mai multe nu de nouă...
... (asemenea face:)

A că doarme... (ascută:) taci că-i bine
Azi a fost Răpo de tine...

Vezi acuma 's tanana
Poți dormi uite așa...
... (să întinde pe iarbă:)

Ear' de-o fi ceva întrebare
Tu ce știi? Doar' ai dormit
N'ai fost pus pentru păzit.

Românul: (trezându-se într'un târziu să
frecă la ochii și zice:)
Hei că soarele apune...
Hăsta însă... doarme tun,
Oar' să-l scoli?
Ș'apoi să-și vadă de drum.
... (cântă în traistă:)
Hei!! Trăsnite-ar sfântu cioră
Ui la el ce 'mi-a lucrat,
Din vre-o treizeci de plăcinte
Numai două 'mi-a lăsat...
Măi cumetre!!! Măi cumetre!!!
Ean' ascultă și te școală.

(Să pun din nou la dormit — românul.
Însă după puțină vreme mi-l rade odată
zdravăn peste spate cu bătu — prefăcân-
du-se apoi că doarme).
Țigana! (oare spărios) Auleo!! Tulai spi-
narea!

Auleo cum m'a pocnit...
Ean' te școală măi cumetre
Că pe mine m'au spetit.

Românul: (să prefase că doarme) Hm!

Țigana! Măi cumetre școală iute
Că acum ne prăpădim!

Românul: (se face că visează) Jupâneasă
ian ascultă
Și mai dă un cop de vin!

Țigana! Măi cumetre!! Măi cumetre
Auleo! Cum m'a tăiat,
Măi cumetre ian ascultă
Nu știi cin' m'a deșelat?

Românul: (trezindu-se) Ce-i! Hai! Ce-i!
Ce-i asta frate
De te țif așa de spate?

Țigana! Auleo! Cin' m'o tăiat
De mai, mai m'o deșelat?

Românul: Când măi frate când? Și cum?

Țigana! Uite numa chiar acum.

Românul: Vei dacă n'aș fi dormit
Poate că l'aș fi zărit...
Dar de mine nu te teme
Că p'acea lumea game
Unul trece altul vine
Ș'apoi ce știi din mulțime?

Măgăreiu, 18 Oct. 1902.

Emanuil Suciu.

cu dînsul; și mai mare dovadă de netrebnicia lui este, că la examenul din anul trecut a fost clasificat cu *nesuficient*.

Mai vrei Domnule Redactor și-o altă dovadă, de nesuficiența de simțămîntul de datorie față de neamul și biserica sa a acestui poreclit învățator confesional.

Eată-o: „Aradi Közlöny“ dela 11 Dec. publică următoarea scrisoare trimisă de *Sebastian Tonța* solgăbirului cercual:

„Prea on. d-le protopretor cercual!

Tatăl iubit al învățătorilor!

Tatăl nostru, carele ești în Boroș-șebes, cinstim numele tău; vie mila ta, fie voia ta, precum în Boroș-șebes așa și în Crocna. Plata mea cea de toate zilele dă-mi-o mie astăzi; și mă iartă pentru jalba mea, după-cum și eu iert pe cei ce păcătuiesc contra mea, căutând să-mi denege plata, și vor să mă iee de pe picioare, cu pretensiunea mea legată cu toți, și împreună cu primul nostru tată bun, în conștelegere cu magnificul consilier regesc, domnul Inspector școlar comitatens, duce-ți-mă la o școală de stat, unde voi fi scapat de cel rău. Așa să fie!”

Cred, Domnule Redactor, că aci nu mai trebuie comentat.

Dar oare n'ar fi cu cale ca pe acest luminat dascăl ortodox român, care se numește *Sebastian Tonța*, Consistorul să-l măture dintre „cei răi“, cari l-au răbdat până acum cu toate rătățiile și nedestoinicia lui?

Acest dascăl confesional, care parodiază rugăciunea Domnului spre a-și bate joc cu ea de neamul său și de cei dela cari trăiește, fără s'o merite; acest doritor de școală de stat, cred oare îndreptătorii trebilor mult încercatei noastre diecese că mai poate fi suferit, — suferit în detrimentul învățămîntului dela școala noastră din Crocna, spre hulirea poporului și spre blasfemiarea sfințelor noastre instituțiuni?

Cu toată nădejdea și cu deplină încredere în Venerabilul Consistor, așteptăm să fim scăpați de acest om nefast. Și soluțiunea, îmi permit s'o spun, ar fi ușoară: Să se publice concurs pentru stațiunea învățătoarească usurpată provisor de *Sebastian Tonța*.

Crocneanul.

Din Munții-Apuseni.

Răspuns Domnului Albini.

(Urmare și fine.)

b) Iuliu Albini și parochia Trampoela din notariatul D-sale.

Din most strămoși parochia Trampoela a fost și este greco-orientală. Cu câțiva ani mai înainte însă ivinduse divergență între popor și preot, vestitul notar cearcă să profite de ocaziune să vinese adică în tulbure. Ce face dar, per fas et nefas însuși la mitropolia din Blaj că peste 130 familii greco-orientale din Trampoela a trecut la sf. unație. Cearcă și ești o casă potrivită ca casă de rugăciune pentru cel convertit. Protopopul Montani este dispus ca să o sfințească, să deșe și zins și oamenii cari să plece adecă: protopopul Montani Albini cu toată ceata notărășească preoții Teodorescu și Dușa cărcimarii Pop și Moldovan etc. Dar ce mare le-a fost desiluziunea când cu o zi mai înainte au sît că în Trampoela nu mai au nici casă nici unii. Ear mie mi-se impută ura confesională.

c) Notarul Albini și institutul Zlagneana.

În anul 1898 eu de împreună cu amicii mei de principiu între cari și distinsul fi a bisericii greco-catolice, după multe și grele lupte am înființat institutul de credință și economie Zlagneana. Ear cei cari s'au opus au fost toată inteligența greco-catolică din Zlagna în frunte cu Montani și Albini. Ba Albini nu s'a rușinat a se exprima între zeci de locuitori a unei comune vecine cari aveau în frunte pe parochul lor că până să capul d-sale în sus, bancă românească în Zlagna n'are să fie. Și mai mult chiar în zilele aceste am înțeles că d-sa cu mamelelucul d-sale doarec să înființeze în Zlagna încă un institut de bani cu ajutorul vistieriei stăului. Atăta de-ocamdată.

d) Notarul Albini și petrecerile române din Zlagna. — Constat și eu că ca nealțădetă în vara aceasta am avut cu totul 4 petreceri. — Cele dintăiu 2 concerte au fost foarte frumoase. Petrecerea a 3-a arangeată la 10 August din partea tinerimii române din Zlagna, sic a tinerimii fără consultarea inteligenței și care s'a început cu o produc-

țiune teatrală, earăși a fost foarte bine reușită. Greco-catolicii însă au lipsit cu desăvîrșire. Motivele nu le cunosc. Petrecerea însă a fost destul de cercetată, foarte viață și fără nici un incident neplăcut. Venitul curat a fost deplin mulțumitor și de present se fructifică la institutul Zlagneana. Constat încă odată ca tinerimea română din Zlagna a arangeat această petrecere fără a consulta inteligența, mă mir dar de dl Albini ce are să mă amestece pe mine că și pe soția mea cu această afacere. Las că onorata presidentă Albini nici n'avea sens, ear cât pentru onoare fie liniștită d na presidentă că soția mea nief când nu o va schimba cu a d-iei și această fiindcă la noi onoare ne este cel mai scump odor mai scump ca viață — noi așa ceva nici nu cumpărăm nici nu vindem.

A 4-a petrecere s'a arangeat numai și numai din partea inteligenței gr.-catolice. Greco-orientalii n'au participat. Ear pușnil cari au fost era să le pice obrazele de rușine când auzind de protopopul Montani toastând pentru gr.-catolicii și numai și numai în sănătatea ei spre progresul și în mulțirea gr.-catoliceilor și a sfîrșit ca să trăiască gr.-catolicii. Poftim floricele de dragoste confesională și de viață socială românească în Zlagna. S'apoi tot noi cei de vină.

Tot cu această ocazie constat ca adevăr și aceea; că după petrecere cam pe la oarele 3^{1/2} dimineața, arangeatorii în mod demonstrativ mi-au făcut o preambulă pe sub ferestri deși cuartirul meu este situat într-o stradă laterală și ascunsă de carea numai un Albini poate scrie că conduce la gară. Apoi pe sub ferestri s'a strigat:

Popa are patru boi,
Preoteasa buze mol!
Popa are patru junci,
Preoteasa buze dulci!
Popa are patru vaci,
Preoteasă ochi bărnacl!

S'apoi în mod asurzitor: Să trăiască gr.-catolicii!!! Ear soția mea zăcea bolnavă în a doua zi după naștere. Atăta de-ocamdată, dăndumi-se însă ocazie vă vom scrie și mei multe.

Zlagna, în Decembrie 1902.

Emanuel Beșu,
paroch ort. rom.

PARTEA ECONOMICĂ.

Mijlocul de a cunoaște dacă calul și a mâncat rațiunea de grăunțe.

Voiajorii cari fac drumuri cu trăsura lor și se coboară la hoteluri mici sau mari, nu sunt tot-dauna siguri că oare cai lor mănăncă toată porțiunea de ovăz ce s'a plătit hotelierului. — Iată un mijloc de controlă foarte original venit din America, ceea ce probează că și colo servitorii de la grajduri nu sunt mai de omenie ca ai noștri. — Să se numere zece sau mai multe petricele și să se amestece cu grăunțele ce se dau calului. — Acesta evită de a mânca petricele și prin instinct pune de o parte tot ce găsește în nutriment. — Dacă găsiți numărul de petre puse atunci calul a mâncat porțiunea sa, ear la cas contrar puteți a vă explica abilitatea hățului.

A cânta din piano fără a incomoda pe vecini și fără a usa mecanismul.

De ordinar dacă locuiesc doi locuitori sub același acoperământ și numai unul din ei posedă piano, gâlceava nu mai încetează din cauza acestui instrument, dacă posesorul său are nenorocirea de a usa de el seara mai târziu. — Pentru a dispărea răul ce poate produce sunetul acestuia prin vecini, să-l facem ne sonor. — Să luăm o fâșie de stofă destul de groasă, avînd lățimea de cinci centimetri și destul de lungă pentru a fi întinsă în tot lungul mecanismului.

Lipim această bandă la una din părțile sale în lung de o vargă de lemn subțire, pentru a o putea aplica mai ușor la trebuință.

Dacă voim a cânta, punem această bandă între coarde și între ciocane în interiorul pianului. — Ciocanele în loc să

lovească direct pe strune, lovește pe stofă și face ca pianul să aibă sunetul pe jumătate și usează în același timp mai puțin instrumentul.

Evantail în lemn.

Tăem în o scândură de brad, o bucată curată fără noduri, de 30 centimetri lungă, cinci centimetri lată și două groasă. —

La mijlocul acestei bucăți se face o tăetură pe fie-care parte, ast-fel că între ambele să rămână lemn de un centimetru. — Capătul cel mai lung va fi coada evantailului, carele va fi rotunzită după plac. — Partea superioară va fi făcută în formă de evantail. — Pentru aceasta crăpăm bradul în aschii de doi milimetri ast-fel ca să căpătăm 24 bucăți. — Aceste despicături trebuiesc făcute numai până la tăetura de la mijloc. — Pe marginea lamelor formate ast-fel, se fac trei tăeturi ca cea de la mijloc, însă mai mici servind de ornament. — Ele vor avea lărgime un centimetru, adâncime șase milimetri și între ele se va lăsa doi centimetri distanță.

Se pune lemnul ast-fel tăiat în apă caldă pentru a se muia bine și în urmă se indosie fie-care aschie ast-fel cum reprezintă figura, spre a căpăta forma unui evantailu. — Imediat ce prima lamă a fost adusă la locul ce trebuie să ocupe, se aduce a deua și se așează ast-fel ca tăeturile să intre unele în altele. — Procedăm ast-fel până la jumătatea lemnului, când am ajuns aci întorcem lemnul și facem acelaș lucru și pentru partea a doua.

Distrușirea șoarecilor, cloșanilor (gusganilor)

Distrușirea șoarecilor se face alăt prin prindere cât și prin otrăvire. — Se recomandă că distrușirea prin otrăvire să nu se facă de cât iarna, din cauză că ei murind se retrag în găurile lor și vara cu ridicarea temperaturii infectează și casa și pe vecini.

Vara deci să nu întrebuițăm de cât captana de sarmă cunoscută de toți.

Când nu posedăm ast-fel de instrument putem forma unul imediat și care are mult succes de câte-ori este aplicat. — Să luăm o pânză și o întindem în locul infectat de șoareci; o farfurie adâncă cu fundul în sus punem pe pânză și o margine a farfuriei să fie rezemată pe o nucă, care jumătate să fie cu coajă și jumătate fără coajă; partea fără coajă să fie către farfurie.

Șoarecii cari sunt foarte amatori de nucă, intră sub farfurie și vîzînd mezul de nucă, o trage pe aceasta la ei și atunci, paf, farfuria a căzut și l'a făcut prisionier. — Pentru a nu se scăpa, luăm cele patru colțuri a cărpel și le adunăm la partea superioară a farfuriei, strîngîndu-le șoarecile rămâne între cărpă și farfurie.

Iarna se distruș prin otrăvire, are însă acest sistem inconvenientul de a usa de un corp periculos între copii și animalele domestice.

Cel mai bun lucru și neofensiv este de a lua o farfurie plină cu ipsos în praf și pe deasupra a pune o pătură foarte subțire de făină albă, alături să se pună o farfurie cu apă în un loc unde au șoarecii obiceiul de a face visite.

Ei vor căuta să mănânce făină și în acelaș timp vor înghiți la ipsos, carele le va produce sete.

Voind a bea apă pentru a-și tăia setea, vor rămânea unul câte unul lat din cauza acestuia.

La moșie cloșanii aduc foarte mari pagube în localitățile unde se ivesc. de ordinar sunt distruși prin otrăviri, se poate însă și în modul următor: Toamna se face brasde adânci cu plugul acolo unde se crede că sunt aceste animale distrușitoare, cu plugul să taie și cuiburile lor, și ei caută să fugă, atunci oamenii din urma plugului îi omoară fără cruțare.

În alte localități acolo unde locul este infectat de cloșani se fac găuri rotunde și cu pereții drepți în adâncime de 60 centimetri.

Ei au obiceiul de a se precipita în golurile ce găsesc înaintea lor, căzînd aici nu vor mai putea eși pereții fiind bine lustruți.

Atât șoarecii cât și cloșanii se distruș repede prin mîncări otrăvitoare, trebuie însă a se feri atât de copii cât și de animale domestice ale casei. — Otrăvirea prin fosfor se face în modul următor: Se ferbe 750 grame de făină de grâu cu apă, cantitate egală și în aluatul căpătat ast-fel se pune opt grame de fosfor făcut în bucăți. — Se amestecă bine pentru ca acesta să intre în tot aluatul, se adaugă în fine 180 grame grăsimi și 125 grame zahăr de ultima calitate dar mai bine ne rafinat (ca-sonadă).

Acest amestec răcindu-se devine tare, se face în porțiuni rotunde și le tăvălim prin făină.

Această preparație și conservă mult timp eficacitatea și șoarecii sunt foarte la comi de felul acesta de bucate, și plătesc această lacomie cu viața ior.

Pentru a face mîncare otrăvită cu arsenic luăm un chilogram de seu, și l't pim în un vas de pământ, țînînd vasul pe un foc mic adăugăm substanțele următoare mestecînd până se face o pastă omogenă. — Mai întăiu punem un chilogram de făină de grâu, pe urmă acid arsenios în praf foarte fin 100 grame; praf de cărbune de lemn 10 grame și esență de anis un gram.

Urul din mijloacele cele mai usiate în streinătate este asfizierea acestor trozătoare prin sulfurul de carbon, procedînd ast-fel:

Se astupă toate intrările la cuiburile lor sau cu pământ sau cu făin, în urmă se introduce un tub (țevă) de plumb lărgit la capul de afară în formă de pălnie (leică) și se toarnă în gaură prin acest tub puțin sulfur de carbon. — Această substanță lichidă se coboară prin tub în gaura și aci se vaporizează și intră în toate părțile omorînd pe șoareci sau cloșani în foarte scurt timp. — Acest mijloc de distrușere este avantajos căci nu are acelaș inconvenient asupra omului ce l manipulează. — Singura precauțiune este de a astupa locul pe unde s'a turnat, pentru ca vaporii să nu iasă înapoi. — Trebuie de asemenea a se aerisi bine camera sau locul unde s'au făcut operația, căci acest product are un miros foarte neplăcut. — Să se întrebuițeze pentru găuri foarte mari cel mult 50 grame cea ce revine aproape 20 bani.

Cel mai mare distrușător a ori-cărui rozător și cu totul ne periculos pentru toate celelalte animale este următoarea otrăvă: 75 grame praf de scilla zisă și rădăcină de renoncula bulboasă numită la noi ceapă de mare, să se amestece cu 25 grame zahar în praf. — Această compoziție să se păstreze bine în un vas astupat pentru a nu căpăta egrasie din aer, căci ceapa de mare absoarbe cea mai mică cantitate de apă ce există în aer.

Când voim a distruș șoarecii luăm un vîrf de cuțit de acest amestec și punem în brînză, unt, făină, grăsimi și bine frământate le lăsăm la dispoziția lor spre a mânca.

Ei fiind foarte amatori de această mîncare imediat ce gustă, nu întărie de a plesni.

Am spus că această materie nu are nici o influență asupra cânilor, pisicilor și a. dacă însă voiți a lua o precauție mai mult puteți să aromatișăți mîncarea cu puțină esență de fenouil. — Rozătorii o suportă ca miros pe când toate animalele domestice fug de ea, — prin urmare nu vor atinge mîncarea preparată special.

Romanul princesei Luisa.

Ziarul „Reichswehr“ aduce un articol în peana unui personaj marcant dela parte, despre principele Leopold Ferdinand despre soră-sa moștenitoarea de tron Luisa. Autorul anonim, al articolului care afirmativ de ani mulți stă în legătură cu curțile domnitoare austriacă și saxonă, scrie întâiu de toate foarte interesant despre timpul tinereții principelui Leopold Ferdinand. Principele ca tiner avea multă înclinare spre marină unde a și ajuns frumoase succese. Pe vremea când era cadet a făcut un voiaj prin Asia Orientală, care voiaj a ținut opt săptămâni. Pe vremea aceea a folosit mai întâiu numele Leopold de Woffing. Numai spre reîntoarcere, în Japonia și a reluat numele de principe și s'a prezentat la curte. În Siam s'a împrietenit cu moștenitorul de tron al Siamului, cu care deși era cu mult mai tiner ca dînsul, cîștigase înaintea petrecea foarte bucuros. O veselie naivă copilărească îl caracterizează de altfel pe principele întocmai cum și pe principesa Luisa. După voiajul din Asia a intrat în serviciu marinar în Pola. Se distinsese deja și până atunci prin curajul și umanismul său. Într-o noapte din anul 1892 un cadet marinar a căzut în mare și era ict p'aci să se cufunde. Fu decisul un moment, că principele îndată s'au aruncat îmbrăcat în apă și a scăpat pe cadet. Pentru aceasta faptă Regele l'a decorat.

Leopold Ferdinand trăia în strîns și foarte bune relații cu părinții și cu frații cari relații numai ici-coloa poate erau conturbate fiind dînsul de un natură foarte nervos.

Indeosebi cu părinții sei cari erau de o religiozitate aproape bigotă, ciocnirile erau tot mai dese, când aceștia îl excepționau părerile religioase devenite cu trecerea anilor tot mai libere. Dintre frații mai ales natură și temperamentul princesei Luisa se asemănă cu a lui. Pe fratele lui mai mic Iosif Ferdinand încă l'a iubit mult.

Principele Leopold Ferdinand vorbește multe limbi. Știe franceză, italiană, engleză, croațea, rusește și ungurește. Princesa Luisa asemenea posedă multă cunoștință de limbă.

Este acum de actualitate foarte interesantă întrebarea: ce s'a întâmplat cu acești doi frați. Capitalul de bani al princesei Luisa — zice autorul articolului — se va exhausta în foarte scurt timp pe lângă modul de trai care-l duce în Hotel d'Angleterre. Pentru că n'are alt ceva, decât bijuteriile, între cari se află și bijuteriile istorice (Bourbon) ale mamei sale. De altfel nu e deloc exclusă posibilitatea vre-unui aranjament. Principele Leopold Ferdinand va merge probabil la Siam. Relațiile sale de prietenie dela curtea Siamului îl vor procura desigur o existență potrivită. A doua probabilitate e că se va face publicist, avînd un condei destul de dexter. E însă numai poveste că se pregătește a pleca în Africa-de-Sud ori că își va reclama sieși partea de moștenire a lui Ioan de Orth. Suma de asigurare a vaporului scufundat alui Ioan Orth; a ridicat-o deja marea princesă de Toscana, ear ceialaltă moștenire revine copiilor principelui Carol Salvador.

NOUTĂȚI.

ARAD, 2 Ianuarie n. 1903.

Statistica locuitorilor Europei după religie. Episcopul Atanasie al Rîmnicului și Nonlu Severin, în unire cu Gherasim al Argeșului, au lucrat împreună Istoria Bisericească, din care extragem următoarele date statistice:

Europa are 387 milioane locuitori. Aceștia se împart după religie astfel:

30.000 Păgani în Rusia, parte Budisti cum sunt cei mai mulți Călmuchi, ear parte dedată la păgânismul inferior, adică la Șamanism, cum sunt Votichii și Samojezii.

7.000.000 Mahomedani, și anume 2 milioane 700.000 în Rusia, Tătari și parte Călmuchi; 3.100.000 în Turcia, de națiune turcă, albaneși ș. a. 650.000 în Bulgaria și Rumelia orientală, între ei sunt și 300.000 Bulgari, numiți Pomachi; 550 mii în Bosnia și Hertegovina, de națiune Sârbă; 50.000 în Dobrogea.

7.500.000 Evrei sau Mosaiici și anume: 5.250.000 în Rusia; 2.100.000 în Austro-

Ungaria; 660.000 în Germania și 250.000 în România.

372.000.000 Creștini, și anume; 179 milioane catolici, mai ales în partea de sud a Europei centrale și apusene. Aici intră 4 1/2 milioane uniți. De asemenea 120.000 catolici vechi, în Germania și Elveția; 7.000 janseniști în Olanda; 10 milioane spirițiști, anchristiani și neconfesionali, în țările romanice și mai ales în Franța. 94 milioane protestanți, cei mai mulți în partea de nord a Europei centrale și apusene, inclusiv spirițiști, neconfesionali etc., din țările protestante. 90 milioane ortodoxă de răsărit din Europa răsăriteană, inclusiv de 10 milioane răscolnici ruși și nihilisți, etc. 175.000, Gregorienii sau Armenii de răsărit, anume: 100.000 în Turcia, peste 60.000 în Rusia, 2000 în Austro-Ungaria și 10 mii în România.

Câte medalii au primit statele la expoziția din Paris. Ziarul „Figaro“ publică numărul medaliilor de aur și argint, cari le-au căpătat singuraticile state la marea expoziție din Paris. Se înțelege că Franța a căpătat mai multe medalii. Germania a primit 545 med. de aur și 608 med. de argint, Rusia 370 med. de aur și 424 de argint, Austria 300 med. de aur și 400 de argint, Ungaria 240 med. de aur și 360 de argint, România 220 medalii de aur și 354 de argint, Grecia 55 med. de aur și 130 de argint, Serbia 34 med. de aur și 56 de argint. E interesant, că România, care are 6 milioane de locuitori, a căpătat pentru frumoasele sale obiecte expuse aproape tot atâtea medalii, câte a primit Ungaria, care are 18 milioane locuitori. De aci vedem, ce mare progres a făcut țara noastră în domeniul industriei și artelor.

Logodnă. Dl Sabin Aurel Ignat din Beiuș își anunță logodna sa cu d-șoara Irena Kafka. Sincere felicitări.

— Domnul Rudolf Cucu, un fruntaș dintre Români industriali ai Orașului, s'a logodit cu gentila d-șoară Rosa Străin, fiica proprietarului din Bosovicu George Străin.

Intr'un ceas bun.

Alegere de medic. La Cacova, lângă Orașuța, a fost ales medic cercual dl Dr. Cotolitu Octavian din comitatul Sătmăreș.

Ziarele maghiare din loc anunță că Dr. Rozvány Jenő, fratele ginerelei dlui Ioan Beleş, s'a logodit cu d-șoara Flora, fiica dlui Ioan Beleş.

Proces. După-cum aflăm, pictorul Stefan Alexici va intenta proces fraților Rozvány István și Jenő, actualul și viitorul ginere al dlui Beleş János, pentru-că aceștia l-au atacat și bătut în stradă. Pricina încăierării este, după-cum se știe, o domnișoară.

Din Talpoși ni-se scrie: Din moștrămoși nostri știm că cel mai tare zid al naționalității noastre au fost sf. biserică. Cu durere trebuie însă să vedem cum acest zid pe care nu au fost în stare să l sarpe tirania secolilor trecutii, acum se doboară prin neînțelegerile ivite în sinul poporului aceluia, pe care l-au apărât în o viață întregă. Ce s'a întâmplat adecă? În bogata comună Talpoșii tocmăi cei mai tari stîlpi sau învrășbiți: poporul cu preotul. Turburările au erupți și uni mai slabi la credință vorbesc de unire alți de „papistașism“, ba chiar și de alte religii, numai și numai să scape, de birul ce trebuia să plătească parochiului, pentru care acum au ajuns în mână avocatului. E destul de trist că au ajuns lucrurile până în atîta! Domnule Redactor! Nu din ură personală am scris acestea, dar pentru binele sfintei noastre biserici, ca să atrag atențiunea celor chemați.

Petrecere. Mai mulți învățători din tractul Iliu-Murșănaș invita la producțiunea teatrală împreună cu dans ce s'a arangia în 27 Decembrie 1902 (9 Ianuarie 1903), a treia zi Crăciun, în sala dela hotel „La vânător“.

Neecrolog. Pedagogul absolut Grațian Mateau din comuna Bérse, după îndelungate suferințe și-a dat sufletul în mâinile creatorului la 14 Decembrie n. în floarea vieții abia de 22 de ani. Pe repositul îl depășește veduva sa mamă. Înmemoria s'a făcut la 16 Decembrie, prin proșii Petru Pinte, din (Voivodeni), Ioan Popovici, din (Hodiș) și Nicolau Costa din (Bérse). Prădica funebrelă a ținut o Petru Pinte, prin care a cerut ertăciune și dela colegi. Învrășbiții Terențiu Popa, Ilarie Versigan, din (Bérse), Alexandru Gligor din (Voivodeni) și Liviu Dublea, din (Hodiș) cu sus numiții proșii au executat cântările funebrele cu multă duioșie și precizie, storcând lacrimi din ochii multului popor adunat. Fie-i țărina ușoară și memoria binecuvîntată. A. Gligor.

Trei palme. Zilele trecute a fost înmormîntată celebrul psihiatru Kraft-Ebing, care ori de câte-ori istoria cu multă plăcere următoarea pățanie hazlie din tinerețe: Pe vremea mea de student în toată dimineața se oprea înaintea gimnasiunului o teleagă la care era înhamat un măgar care transporta lapte dela sat. Fierrește strîngării de băieți își făceau mult haz întărîtându-se cu filosoful cu patru picioare și se învrășbiu numai atunci când s'apropia lăptarul care se înțelege numai prin vorbe putea să-și verse necăzul. Într-o dimineață ceata de copii impresuraseră ear pe bietul măgar, dar când au zărit zăngănitul canelor de lapte, s'au împrăștiat cu toții și am rămas numai eu rîzînd fericit și mîncându-mi bucata de pâine ce o luasem de acasă. Omul cu laptele, care ardea de dorul de a răsbuna insultele aduse măgarului său, s'a repezit la mine și mi-a tras o palmă sdrăvînd. Plîngînd am alergat apoi ca să-l părăsc la directorul. În fuga mare însă, m'au lovit de profesorul de clasă, care intra tocmăi pe ușă, încît acesta a scăpat jos toate caștele ce le ținea în mână și era cît p'aci să-l restorn. Înainte de a putea cere scuze, am căpătat acum și a doua palmă. Fierrește am început din nou a sbiera. La larma aceasta a ieșit pe coridor și directorul. Întrebându-mă ce necăz am, i-am spus: Profesorul de clasă mi-a dat o palmă măcar eu măgarului nu i-am făcut nimic. — În momentul acesta am căpătat și a treia palmă.

Populațiunea Statelor Europii. Un german a făcut o statistică, în ce ordine au urmat statele după populațiune la sfârșitul veacului al XIX și la începutul lui. La începutul veacului ordinea era următoarea: Rusia 38.8 milioane, Franța 24.9 milioane, Germania 24.5 milioane, Austro-Ungaria 24 milioane, Italia 16.8 milioane, Anglia 16.2 milioane, Spania 12.5 milioane, Turcia 7.3 milioane. După o sută de ani ordinea s'a schimbat astfel: Rusia 106.2 milioane, Imperiul Germaniei 58.8 milioane, Anglia 41.4 milioane, Franța 38.7 milioane, Italia 32.4 milioane, Spania 17.7 milioane și Turcia 9.8 milioane. Și-a păstrat deci locul întâiu Rusia, al șaptelea Spania și în cel din urmă a rămas Turcia. A sărit înaintea Germaniei din locul al treilea în al doilea. Austro-Ungaria din locul al patrulea în al treilea. Anglia din al șaselea în al patrulea, din contră a dat îndărăt Franța din locul al doilea în al cincelea și Italia din al cincilea în al șaselea. Sporul cel mai mare a fost în Rusia, unde populația aproape s'a întrit, dar pentru aceea nici nu se poate compara acest spor cu sporul extra-ordinar al populației Statelor-Unite ale Americii. Populația întreagă a Statelor-Unite la începutul veacului al XIX a fost 5 1/2 milioane, astăzi e aproape de 80 milioane.

Deputat englez acuzat pentru trădare de patrie. Se știe, că deputatul Lynek din camera engleză, fiind irlandez de origine, s'a înrolat în armata bură și a luptat contra Englezilor în războiul bură englez. Terminîndu-se războiul, Lynek s'a și reîntors la Londra în dietă, dar acolo l-au prins și l-au acuzat pentru trădare de patrie. Deja s'a terminat investigația și în Ianuarie va fi pertractarea finală în procesul de trădare de patrie al lui Lynek. E interesant

că în Anglia e și acum în valoare referitor la trădarea de patrie legea din 1252, care condamnă pe vinovat la moarte și anume în modul următor: delieventul e strangulat în piața publică, dar înainte de a muri e luat jos de pe spânzurațoare și țiat în 4 bucăți. Va fi oare și deputatul Lynek condamnat la moarte?

Dramă lângă un mormînt. În cimitirul din Oradea-mare a împedecst o neferice trezvia păzitorului cimitirului. Alaltăieri înspre seară păzitorul își făcea ochiul său obișnuit în această împărăție a morților. Apucînd pe o cărare îngustă de lângă o cruce de marmură, care lăsemna vecinicul lăcaș al unei familii de frunte din Oradea, i-a lovit auzul vate necate și nu plîns grosnic. În întunerecul eșrii el putu distinge lângă cruce trupul lungit al unei femei, ear lângă dînsa o copilă care plîngea amar. Însăpăimîntat de trista privește, a luat îndată atît femeia cît și copila în brațe, tirîndu-le până la locuința sa, unde s'a constatat că femeia s'a otrăvit. A beat chibrituri în apă, dar din fericire a putu puțin din otrăvitoarea beutură, încît a luat a scăpa. Nefericita femeie, descendentă a unei familii, care pe vremuri s'a bucura de o mare trecere, cu lacrimi în ochi povestea, că nu mai vrea să trăiască în marea miserie în care se află și a voit să-și curme zilele și ale sale și a copilei de șese ani, pe mormîntul tatălui ei. Copila însă nu a voit să primească otrăvitoarea beutură care i-a lîmbat-o și cu mîniile încruciate s'a rugat să-mi schimb hotărîrea. Dar n'a ascultat de rugămintele fetei, a voit să scape de suferințe. Nefericiții au fost duși la niște rudeni ale lor.

Cel mai frumos calendar, ce ni-a sosit la redacție, este Calendarul Minervei pe anul 1903 (din București). Are un material bogat și gravuri admirabile reușite. Se poate comanda și prin administrația ziarului nostru; costă 1 coroană 25 fileri plus 20 fil. porto.

„Bunul Econom“, excelenta revistă din Orăștie, va continua să apară și pe anul viitor, îmbunătățită încă. Prețul rămîne și mai pe departe tot 4 coroane. O recomandăm cu căldură.

Se recomandă, ca guvernanta sau instructoara într-o familie, o preparamdistă de cursul II. Doritorii să se adreseze la administrația ziarului nostru.

E norocire mare, dacă în casul de subite indispoziții al la îndemână un leac, ce în stare să te scape de indispoziție. Un astfel de leac de casă, ce e întrebunțat în cele mai grebite meduri și totdeauna cu succes e *spiritul galic al farm. Vértés.*

POSTA REDACȚIEI.

Nicolae Oanea, Hodiș. Da, mai ai de plătit. Binevoește a îndemna și pe alți săteni și tîntori de carte să aboneze foaia noastră, că luminarea minții pentru D Voastră și copii D Voastre este. Multă sănătate și voie bună.

E. Suciu, Măgăret. Cu nimic nu dă-torești. Îți trimitem — gratis.

S. Așteptăm să ne trimiți cele promise.

Gilad. Numai corespondența subscrie luăm în considerație. Dacă primarul face ceva contra legii, arătați întâiu pe calea legii.

Em. Beza. Z. Telegrama a sosit tîrziu, după-ce corespondența s'a tipărit deja.

Mai multe corespondențe venite în zilele din urmă nu le-am putut publica din cauză că e mare imbulzeală de manuscrise. Le vom publica în numărul viitor.

BIBLIOGRAFIE

A spărut:

„Buchetul Men“, poesii de Iosif Ioan Ardelean. Prețul 1 cor., plus 10 fil. porto. Se află de vînzare la administrațiunea „Tribunei Poporului“.

Red. respons. Ioan Russu Șirlianu. Editor Aurel Popovici-Barclanu.

Despre ce se vorbește acum mult.

Dela începutul lui Decembrie, spiritele oamenilor mari și mici sunt în continuă agitație. Cei mari vorbesc de triumful Aradului, de sborul falnic al unei întreprinderi comerciale, cei mici se înecă în laude. Așa dispoziție de mult n'a mai fost în Arad. Pretutindena de un singur lueru e vorbă: de *expoziția de crăciun* alui Porter. E unică în felul ei; o expoziție cum rar găsești chiar și în capitale, și care va atrage desigur publicul în salele mari din piața Libertății.

Una ne isbește mai ales: orașul, care în toate ocupă locul întâi, a dat acum viață unei *instituții vitale*. Aradul ast-fel a trecut în șirul orașelor mari:

Ne grăbim acum a descrie scurt expoziția asta.

Impresii nemijlocite.

Cea ce prelângă bogăția și strălucirea expoziției te isbește e puțința uimitoare să-ți poți da seamă de toate. Ai putea să scrii un catalog voluminos despre obiectele de aici, și impresia cu toate aste și-e plăcută; îți pare o prăvălie de *automat*. Toate aste s'au ajuns prin o grupare potrivită, care nu te silește ca pentru un obiect oare care să treci prin prăvălia întreagă.

Despărțământul obiectelor de lux.

Cum intri din stradă, ajungi în despărțământul obiectelor de lux. O privesc frumoașă! Ar trebui să descrii (mai bine zis: fotografia) imensul de noutăți, dar ne pare aproape ca neputință.

Gust bun, eleganță domnește pretutindeni, și câte ni s'ar povesti despre eleganța din întreprinderea *Liberty-Establishment*, de întrecut abia ne întrece. O deosebire totuși este. În magazinul englez toate sunt scumpe, în magazinul lui Porter toate de o efinătate uimitoare. Pentru o sumă mică, capeți obiectele mai frumoase.

Daruri pentru bărbați, femei și familii.

Nu numai cei mici, ci și cei mari se așteaptă la surprinderi din partea lui Porter. În mod risipitor s'a îngrijit firma de tot soiul de obiecte de don. Din o călătorie în străinătate d-l Porter a adus sumedenii de noutăți, mai ales obiecte de *bronz maiolica și argint chinezesc*. Obiecte de catifea în mare asortiment. Pentru gospodărie ne surprinde cu noutăți uimitoare. Într-o ast-fel de casă de comoare, alegerea firește că e ușoară.

Argint chinezesc — în abundență.

Mai amintim, că obiecte de argint chinezesc se capătă cu prețuri nemalpomente de efine, grație unei cumpărări favorabile. Aceste obiecte hotărât se înșiră între cele mai frumoase obiecte de don. Numai obiectele de argint ar putea să umple o prăvălie mare.

Sala mare.

De-asupra unei uși a despărțământului obiectelor de lux se află inscripția: *intrare în sala mare*. Pe cât de modestă e inscripția, pe atât de impunătoare e privesc colosalului bazar de jucării. Multe s'au scris deja despre expoziția asta, dar numai un mijloc e pentru înțelegerea ei: *s'o vezi*. Abia credem să fie arădan care să nu viziteze cel puțin odată *alcătuirea asta monumentală*. Laiți și esperti, toți află interes deosebit în vizitarea ei.

Rafturile.

În mijlocul salei, în șir lung se întind rafturile, pe cari, în grupare drăgălașe, se află așezate cele mai frumoase obiecte. Pe aceste rafturi din fiecare marfă numai o bucată se pune, așa încât prezintă un asortiment uriaș.

Celealalte rafturi.

Aceste se întind de două părți de-alungul salei; în stînga sunt așezate jucăriile mai mici, în dreapta cele mai mari. Amestecat găsești aici obiecte efine și obiecte prețioase; așa sumedenie, încât aproape și-s'ar părea că sunt prea multe. Mai ales dăm de multe obiecte de fantazie, regulate și *automate*. Gări, orașe, soldați în toate mărimile. Păpușe în orî ce preț. Mobilii pentru copii, precum: vetre, lava-

bouri, odăi de toaletă, saloane, culine, școale etc. săbiți, puști și miș de alte obiecte, înșirarea cărora ar împli coloane întregi. — Urmează apoi bicicletele, caii de lemn, mai ales un cal-automat cu marca *mainte*. Căi ale acestia echipați de bătaie prezintă o privesc foarte frumoasă, și numai la Porter *Ulmos* se pot căpăta. Mai dăm apoi de laterna magică, șac, domino, și alte jocuri sociale, tipografii, instrumente de gimnastică (pentru odaie și câmp) și în urmă admirabile cărți de povești și ilustrate, toate pe lângă prețuri extrem de efine.

Biciclete, cai de lemn, căruțe de copii în curte.

Mai sus am amintit că obiectele aceste se află în număr extraordinar de mare.

Tocmai de aceea mărfurile aste sunt așezate în curtea magazinului nostru, asupra căreia împrejurări atragem atenția On. public.

Despărțământul de 1 cor.

Una dintre atracțiile magazinului e efinătatea obiectelor. Aceasta constituie temeiul dezvoltării sale statornice. Cu uimire ne uităm în jurul nostru în despărțământul obiectelor de 1 cor. Nu știm, trebuie pusă efinătatea asta pe socoata dezvoltării sau decadenței industriei. Cu câțiva gologani poți cumpăra cel mai mândru dar de crăciun. Studiarea atență a despărțământului acestuia o recomandăm tuturor.

Serviciul. Prețuri fixe. Trei casse. Lumina.

Circulația mare recere un serviciu prompt. Pe lângă personalul bastinaș sunt angajate și *dame de serviciu* cari fac o bună impresie îmbrăcate toate în costumuri negre. Servesc cu deslușiri despre toate, și se îngrijesc ca fie care mușteriu să ese din magazinul nostru pe deplin mulțumit. Pe fie care obiect se află și prețul *fix*, dar *mic*. Plățile se fac la cele 3 casse, unde se dau și bonurile fotografice.

Iluminația e deamă de magazin. Lumină de gaz (Auer) și lumină electrică amestecat produc o feerie adevărată. Mai ales sara, totul înoată în o mare de lumină armonică și vrăjitoare, ce te prinde ca într'o mreje nevăzută.

Celealalte despărțăminte.

Și în celealalte despărțăminte, și anume în cele de ghețe de bărbați și dame și obiecte de toaletă, domnește viața de crăciun. Tîrgul e mare și se vede că toate mărfurile au un mare cerc de cumpărători. Mai ales ghețe, cămeși de tricot, mănuși, căciuli și altele de soiul asta se cumpără, și se cumpără efin și bine.

Fotografii gratuite.

O plăcută surprindere de crăciun e o fotografie în mărime naturală, ce-o capătă toți cari cumpără mărfuri în preț de *10 coroane*. Numai pentru cadre se computează 3 cor. Cine vrea să aibă pe crăciun o astfel de fotografie, să se grăbiască cu cumpărările sale.

Servitori prin oraș.

Efeptuirea comandelor prin poștă în 12 ciasuri.

Telefon N-rul 324.

Trimiterea de ghețe de probă la locuință, *dela 7 dim. până la 9 sara*.

Fie-care obiect cumpărat se expediază numai decât la locuință prin unul dintre cei cinci servitori, cari circulează mereu pe stradele orasului. Comandele ce ne sosesc prin poștă le efeptuim în 12 ore. Mușterii din oraș și comitat pot comunica per telefon N-rul 324. — Spre comoditatea publicului, la cerere trimitem ghețe la locuință, ca on. mușterii să-și poată alege. Asta o facem zilnic *dela 7 ore dim. până la 9 ore sara*.

Galantarele deacum.

Vitrinele de crăciun ale magazinului nostru merită toată atenția. Fie-cine își poate alege d'acolo ori-ce obiect; i-se dă la moment. Prețurile efine însemnate pe mărfuri, produc senzație îndreptățită.

Mereu înainte!

Icoana ce ne-o prezintă expoziția Porter e foarte varie. A săvîrșit magazinul asta o operă adevărată când a îmbogățit Aradul cu o astfel de expoziție. Dorim și noi deplin succes acestei întreprinderi, care, fiind condusă de un bărbat priceput și harnic, promite a nu sta pe loc, ci a da mereu înainte!

ÎN UN URMIĂȘ

au zis deja nenumărați bolnavi cari au întrebuințat *spiritul galic* a lui *Vértes* la boalele cele mai osebite și prin întrebuințarea lui au scăpat de suferințele lor sau cel puțin au scăpat de durerile cumplite. Dacă ai vrea să publici zecile și sutele de miș de scrisori de mulțumită, scrise despre *spiritul galic* al farmacistului *Vértes* de oameni de rînd și cu rang din toate părțile lumii, — scrisorile ar umplea o bibliotecă. O broșură, ce conține scrisorile de recunoștință sosite în vremea din urmă, precum și îndrumări cu privire la boalele în contra cărora se poate întrebuința cu succese *spiritul galic* a lui *Vértes*, îți stă fiecăruia *gratuit* la dispoziție.

Spiritul galic a lui *Vértes* în urma modului deosebit de preparare se întrebuințează cu succes ca leac *compresă și ungeri*, ce micșorează durerile, mai ales la bolile: *Podagra, reumatism, răceală, dureri de cap, masele și nervi, paraliză, scintiri, inflamații și buboi, dureri de piept și grumaz*, și a.; *Ca leac recortor*, ce-ți redă puterile e a se recomanda mai ales acelora cari umblă mult, precum: *turiștilor, factorilor poștali, soldaților, vîntătorilor, bicicliștilor* ș. a. — Ca cel mai bun și plăcut *cosmetic* servește spre promovarea creșterii *părului* și curățirea capului de mătețe și spre curățirea gurii, căci 5—10 picuri ajung să căpătăm o apă de spălat plăcută și recortoare pentru gură și dinți.

Ca leac intern *spiritul galic* a lui *Vértes* se poate folosi cu mult succes la *spasmuri gastrice, diaree, colică, dureri de cap și de stomac*, ca o *beutură recortoare foarte plăcută*, ș. a. m. d. E o adevărată *bicucvîntare* în părțile acele unde nu este apă bună, spre pildă în pusta de jos — deoare-ce căț-va picuri turnați în apă omoară *baccili*, și fac din apa de nebeut și nesănătoasă, o apă bună și sănătoasă.

Peste tot *spiritul galic* a lui *Vértes* se poate folosi aproape la toate boalele ca leac la îndemână, — cu mult succes. Se poate întrebuința ca beutură, picurând căț-va stropi pe zahăr sau în apă, sau ca unguent, fricționând cu el părțile unde suferi.

Nici o mirare deci dacă toți cei cari au folosit odată acest leac de casă *excellent, sigur și multilateral* exclamă:

Doresc să am numai spiritul galic a lui Vértes și nu altul!

Tot din aceste motive *spiritul galic* a lui *Vértes* e lătit că nici un alt leac, nu lipsește aproape în nici o casă, ca ori când să fie la îndemână, e un adevărat inger păzitor, și se poate deci căpăta pretutindeni, în toate farmaciile, drogueriile și

spîteriile, în special acolo, unde se află *așse cu marca cunoscută*. Cumpărătorii sunt rugați să ceară *express* *spiritul galic* a lui *Vértes*, căci au obvenit cazuri, când cumpărătorii au căpătat alt spirit, așa zis *mai efin*, dară fără nici un efect și putere vindecătoare.

Oare *spiritul galic* a lui *Vértes* în adevăr e mai scump decât celealalte spirituri cum pretind mulți vînzători, cari prin vinderea spiriturilor „mai efine“ câștigă mai mult și pentru aceea vor să înduplece publicul să cumpere astfel de spirit „mai efin“. — Aserția asta este cu desăvîrșire neintemeiată. Abstăgînd dela aceea, că un leac eficace, corespunzător pentru scopul pentru care îl iași, nu-i nici când prea scump, ci scump e numai un leac fără folos, fie acela ori-cît de efin, — *spiritul galic* a lui *Vértes* nici în privința cantității nu-i mai scump, ci tocmai chiar mai efin, decât celealalte soiuri, deși pentru același sumă se dă lichid mai puțin. Din *spiritul galic* a lui *Vértes* se cere anume o *cantitate cu mult mai mică* ca din alte soiuri; spre pildă la fricțiuni din alte soiuri trebuie să iași o lingură de zupă, din *spiritul galic* a lui *Vértes* însă ajunge o *linguriță mică*; ca să-ți faci o bună apă de gură îți trebuie 5, cel mult 10 picuri din *spiritul galic* a lui *Vértes*, pe când din alte spirituri îți trebuie cel puțin de 3 ori atîția. De aceea o sticlă din *spiritul galic* a lui *Vértes*, deși pe lângă același preț capeți o cantitate mai mică, în urma puterii și eficacității sale ține mai mult decât alte soiuri, și e prin urmare *absolut mai efin*.

În *vînzare deschisă* — cu măsura — *spiritul* acesta nu se capătă *nicduri*, ci numai în sticle à 30 fil., 1 cor. și 2 cor. — *Veritabil* e numai *atunci*, dacă pe sticlă sau cutie se află *țeranul marea de scut* și numele „*Vértes*“.

Spiritul galic a lui *Vértes* e una dintre puținele specialități ungeri, cari se bucură de un bun renume nu numai în Ungaria, ci și în străinătate. Numai de curînd a fost premiat la expozițiile dela

Ostende, Paris, Roma și Londra

cu premiile *întâi, diplome de onoare, cruce de onoare și medalie de aur*. O sticlă simplă din *spiritul galic* a lui *Vértes* impr. cu îndrumarea de lipsă, costă 1 cor., duplă 2^{1/2}, atîta ca o sticlă simplă 2 cor., o sticlă de probă 30 fil. Se poate căpăta direct la

L. Vértes, farmacia la „Vulturul“, Lugoj, Nr. 346,

ear în Arad în farmaciile, drogueriile și spîteriile unde se află *placato cu țeranul-mare* și în special la: Kelemen Födes și Iuliu Tábor, farmaciști, Benó Bauman, Isidor Berger, Ludovic Dalmel, August Dür, Francisc Dusek, Carol Ederer, Samuil Guttman, Anton Korácsnyí, Iullu Lazar, E. Löcs și Co., Maximilian Politzer, Manrișu Rothstein și David Welsz; în Aradul-nou la: A. Riegler și Nicolae Theiss; în Păncota: Ludovic Barna, Edine Beamter, Coloman Duffok; în Pecea: Emanuil Iritz și Ferdinand Turczky; în Sânt-Ana-nouă: Adam Zimmermann.

Marea înregistrată

BETIA.

Cine voește a se mîntui de această patimă infamă, să întrebuințeze *remediul în contra beției* care în cele mai multe casuri cu *succes strălucit* s'a probat și pe baza receptului medical în *Apoteca „La Vulturul“ în Lugoj* s'a gătit. 1 dosă 5 cor., 1 dosă duplă care se recere la patima cerbicoasă 8 cor. 80 fil. Franco după primirea prețului.

Remediul D-Tale în contra beției a făcut miracol! Bărbatul respectiv s'a vindecat total de beție, și este treaz și diligent, aceasta o putem mulțumi numai D-Tale. Dumnezeu să ț-o respătească. Franz Havlovic, Kruca.

Mă grăbesc a Vă mulțumi pentru remediul în contra beției trimis, bărbatul meu nu bea de 2 luni rachiul și eu sunt ferocită. Elise Unterlereher, Bleiberg.

Vă rog a-mi trimite o sticlă din remediul în contra beției, am voie să mîntui pe un bărbat de patima beției. Înainte de 2 ani m'am mîntuit pe mine de această patimă imorală și de atunci nu mai beau. Mathias Hauswirth, Rausenbruck.

Îți exprim mulțumire pentru remediul în contra beției trimis mie. Franz Burian, Idrbits. 869 4—10

Pentru remediul în contra beției donat mie, îți exprim cea mai profundă mulțumire, aceasta m'a vindecat de beție; încă odată Vă mulțumesc și Vă rog a-mi trimite o dosă duplă pentru un amic. George Raunimiroff, Varna.

Te rog să-mi mai trimiți o dosă duplă din remediul D-Tale în contra beției și pentru sticla întâia Vă mulțumesc. Iosef Gaszner, Sonntagsberg.

Prima sticlă din remediul D-Tale în contra beției a avut rezultat minunat, te rog a-mi trimite încă o sticlă. Andreas Hütter, Auschwitz.

Remediul D-Tale în contra beției a avut succes miraculos la un bețiv, Vă rog încă o dosă pentru un alt individ. August Berger, Gaja.